

Det norske myrselskap

TILBAKEBLIKK VED 70 ÅRS MILEPELEN

Av Aasulv Løddesøl.

H.M. Kong Olav V.

Det norske myrselskaps høye beskytter.

Innhold

	Side
Litt om Myrselskapets første 50 år	7
<i>Generelle kommentarer til utviklingen i perioden 1952—72</i>	18
1. Torvbrensel	18
2. Strøtorv og jordforbedringsmidler m.v.	19
3. Myr dyrking	25
4. Skogreising på myr	28
5. Myrundersøkelser	29
A. Detaljerte myrundersøkelser	29
B. Myrinventeringer	30
6. Jordødeleggelse, jordsvinn og jordvern	32
7. Opplysningsvirksomheten	33
8. Konsulentarbeidet	34
9. Møter, foredrag og demonstrasjoner	36
10. Brosjyrer, bøker, forsøksmeldinger og Meddelelser fra Det norske myrselskap	39
11. Utstillinger	41
12. Æresmedlemmer og korresponderende medlemmer	42
13. Styret, representantskapet og medlemmer	46
14. Myrselskapets funksjonærer i perioden 1952—72	47
15. Diplomer og premier	53
16. Internasjonalt samarbeid	53
17. Trøndelag Myrselskap	55
18. Sluttbemerkinger	56
19. Litteratur	58

LITT OM MYRSELSKAPETS FØRSTE 50 ÅR

Det norske myrselskap ble stiftet den 11. desember 1902 og kan følgelig feire sitt 70-års jubileum i år.

Myrselskapets formålsparagraf ble i de første lovene formet slik:

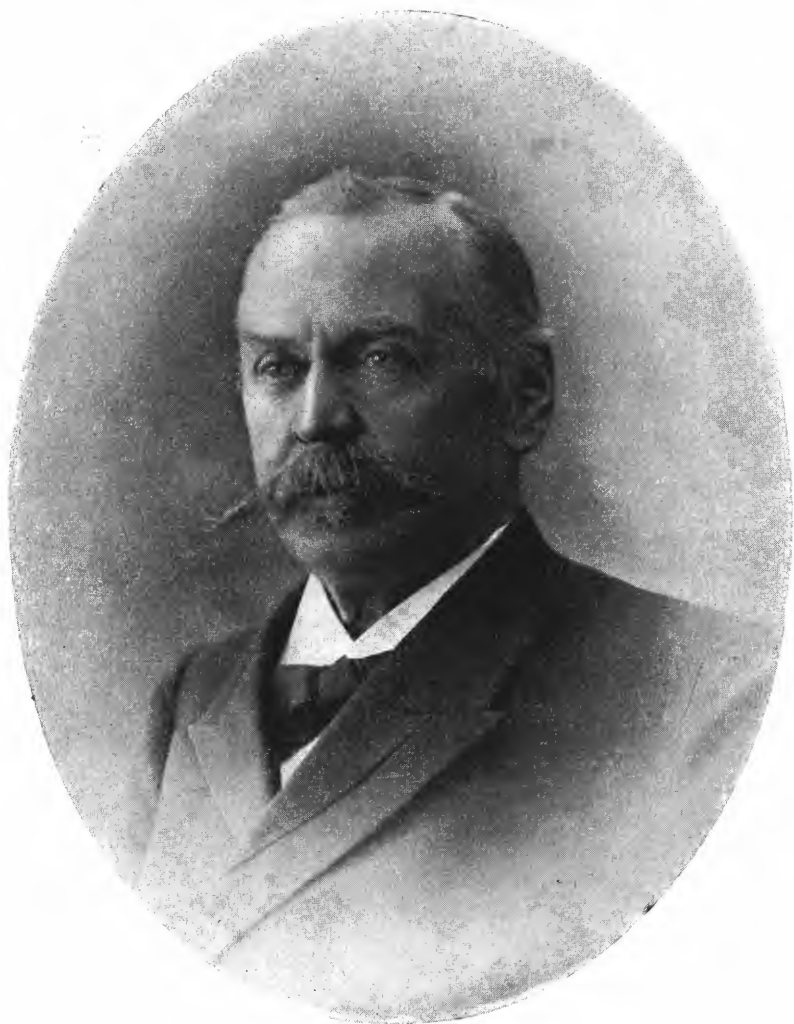
«Selskabets formaal er at virke for tilgodegjørelsen af vore myrer, saavel ved opdyrkning, som ved udnyttelse i industriel og teknisk henseende. Dette formaal søges naaet ved at sprede kundskab om myrenes udnyttelse gjennem skrifter, foredrag og møder. Selskabet vil desuden arbeide for

at faa vore myrstrekninger undersøgt,
at faa prøvestasjoner anlagt,
at lette adgangen til kunstige gjødnings- og forædlingsstoffer,
at fremme de bedst mulige transportforhold samt opmuntre til nyttiggjørelse af vore myrer ved præmier naar det har midler dertil.

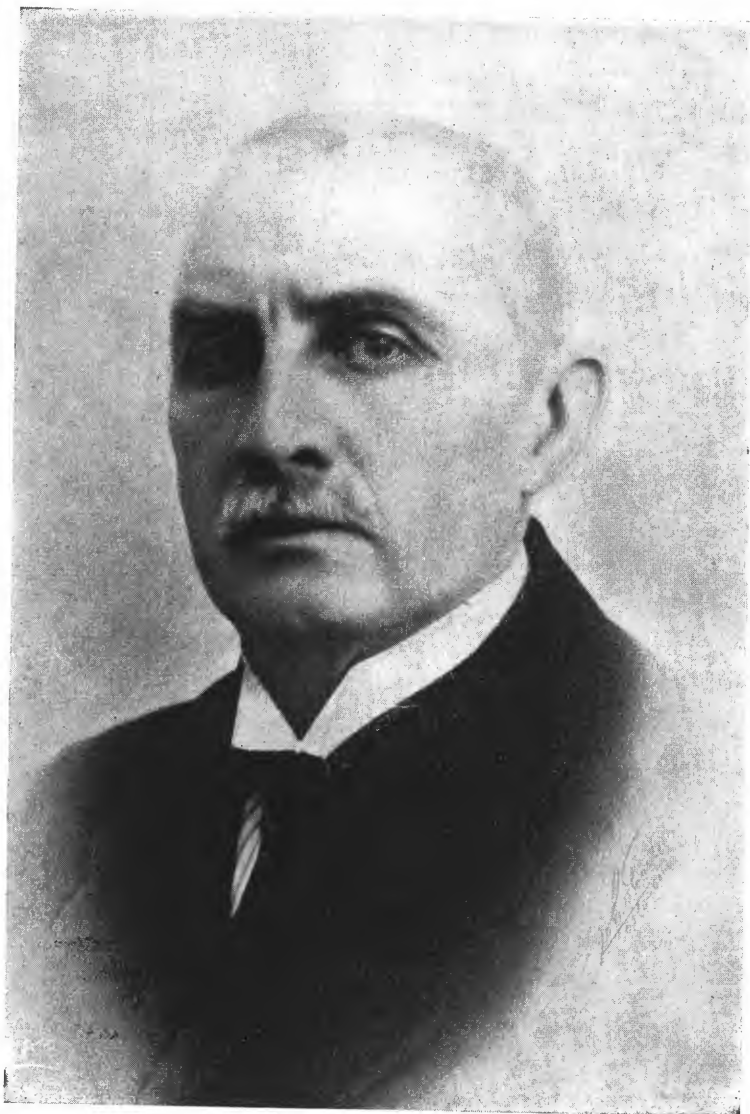
Selskabet vil søge samarbeide med Staten, Det kgl. Selskab for Norges vel, Det norske Skogselskab og med stedlige myrforeninger.»

Hensikten med denne oversikten, som overveiende vil bli viet 20-års perioden 1952—1972, er å føre Selskapets historie ajour til og med 1972. Ved Myrselskapets 50-års jubileum den 11. desember 1952, hadde daværende nestformann i Myrselskapet, gårdbruker og konsulent *Knut Vethe*, utarbeidet en utførlig jubileumsmelding, som er et meget verdifullt kildeskraft vedkommende denne viktige epoken av Selskapets historie (1)*. Av hensyn til kontinuiteten, tar vi her med viktige etapper av historikken, bl.a. bakgrunnen for at Myrselskapet ble dannet, og likeså glimt fra arbeidet innen Selskapet i ulike perioder av dets historie.

* Se litteraturfortegnelsen.

Amtmann Peter T. Holst.
Selskapets første formann, 1902—1908.

Torvingeniør J. G. Thaulow.
Selskapets daglige leder fra starten, 1902 til 1931.

Da *Det norske Skogselskap* ble stiftet i 1898 var det sterkt på tale at dette selskapet, foruten skogens problemer, også skulle ta seg av de oppgaver som våre vidstrakte myrvidder bød på. Tanken ble imidlertid oppgitt da *skogen og myrene* hver for seg representerte så viktige samfunnsinteresser at de burde ha sine egne organisasjoner til å ivareta deres spesielle problemer. Det ble derfor ved 1900-årsskiftet av fremtredende representanter for myrinteressene, spesielt myr dyrking, dannet en «*Myr dyrkningskomité*» på 18 medlemmer som viet myrkulturen og de mange problemer som melder seg i denne forbindelse, sin spesielle oppmerksomhet. Av komiteens medlemmer må vi i første rekke nevne direktør *Joh. L. Hirsch* ved Norges Landbrukshøgskole, statsråd *Gunnar Knudsen*, Borgestad, godseier *C. Wedel-Jarlsberg*, Atlungstad i Stange, godseier *Kai Møller*, *Thorsøe* og pastor *Jakob Walnum*. Sistnevnte var leder av *Svanviken Omstreiferhjem* på Nordmøre, hvor det var betydelige myrvidder til disposisjon, og hvor myr dyrking var særlig aktuell som ledd i omstreiferomsorgen.

Men hva så med *torvmassene* som finnes i våre vidstrakte myrvidder, var disse uaktuelle i denne sammenheng? Nei, selvsagt ikke. Torv brukt som brensel var velkjent på Vestlandet helt fra Sagatiden (2). Ved 1900-årsskiftet var prisene på kull og koks meget høye, noe som førte til en sterkt øket produksjon av brenntorv. I 1901 bevilget *Stortinget* kr. 2000,— til et stipendium for ingeniør *J. G. Thaulow* for å studere moderne torvdrift i Europa og Canada. Dette fikk stor betydning for fremme av «*Torvsaken*» i vårt land (3).

Når det gjelder historikken for øvrig om stiftelsen av *Det norske myrselskap*, skal vi her nevne en rekke personer, institusjoner og hendelser som bidro til dette resultat.

Skogeier *Kleist Gedde*, Storelydal, holdt den 29. oktober 1901 foredrag i *Den Polytekniske Forening* i Oslo om «*Myrsaken i Norge — nasjonaløkonomisk sett*». Under diskusjonen som fulgte etter foredraget, foreslo statsråd *Johan E. Mellbye*, Hedmark, at det burde dannes et eget *Myrselskap*, som med statsstøtte, tok seg av de mange og vanskelige problemer i forbindelse med en rasjonell utnyttelse av Norges myrvidder og torvmasser. Etter forslag av overingeniør *Michael Leegaard* ble *Den Polytekniske Forenings* direksjon anmodet om å oppnevne en komité til å ta seg av denne saken. Direksjonen reagerte meget hurtig på forslaget, og oppnevnte en 10-manns komité, kalt «*Myrkomiteen av 5/11—1901*», med overingeniør *Leegaard* som formann. Som sekretær for komiteen ble kalt ingeniør *J. G. Thaulow*.

Under behandlingen av denne saken i *Den Polytekniske Forening* ble den allerede eksisterende «*Myr dyrkningskomiteen*» ikke nevnt, den måtte følgelig ikke ha trådt offentlig frem ennå. Komiteens sekretær, pastor *Walnum*, tok imidlertid straks kontakt med P. F's *Myrkomité* og tilbød et samarbeid. På et fellesmøte den 8/11—1901

Statsgeolog dr. Gunnar Holmsen.
Selskapets formann, 1944—1954.

Landbrukskonsulent Knut Vethe.
Selskapets formann, 1954—1966.

ble man enig om å samarbeide. Programmet for dette ble formet slik:
«*Tilgodegjørelse af vore Myre, ikke alene ved Opdyrkning, men ogsaa ved Myrenes Udnyttelse i Teknisk Henseende.*»

På samme møte ble oppnevnt et arbeidsutvalg bestående av 6 medlemmer av representanter for begge samarbeidende komiteer. Følgende herrer ble valgt: Michael Leegaard, Kleist Gedde, Gunnar Knudsen, Kai Møller, Jakob Walnum og J. G. Thaulow, med sistnevnte som sekretær. Arbeidsutvalget ble senere utvidet med amtmann *Peter T. Holst*, Lillehammer, som ble valgt til formann for utvalget.

Felleskomiteens første oppgave var å sende ut et opprop til dannelsen av et *Myrselskap*. Etter vel et års arbeid kunne Arbeidsutvalget innkalle til konstituerende møte den 11. desember 1902 i Universitetets gamle festsal. Det var da tegnet 407 medlemmer og dessuten 2 myrforeninger. På dette møtet ble *Det norske myrselskap* stiftet, og lover for Selskapet vedtatt. Det ble også valgt et representantskap for det nye selskapet bestående av 14 medlemmer med varamenn. Til styre for Selskapet ble valgt: Amtmann *Peter T. Holst*, formann, godseier *C. Wedel-Jarlsberg*, nestformann, ingeniør *K. Wenger*, amtmann *Hroar Olsen*, skogeier *Kleist Gedde* og ingeniør *Axel Amundsen*.

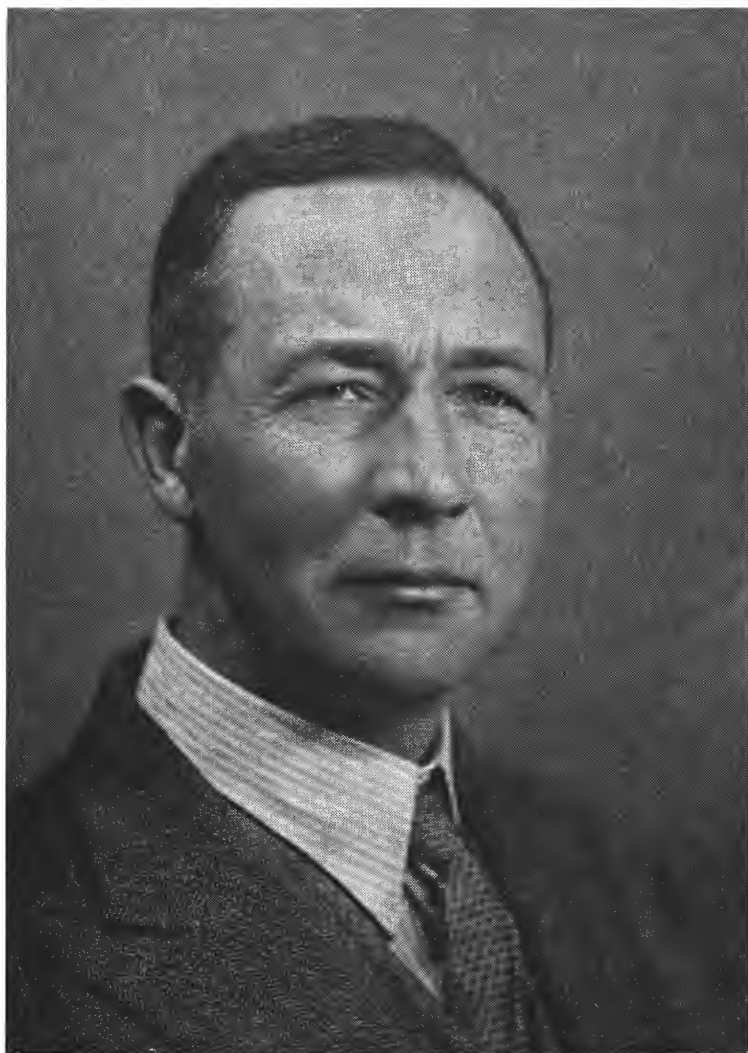
Formålsparagrafen i lovene som ble vedtatt, er gjengitt i sin helhet foran.

Selve finansieringen av et landsomfattende selskap av denne karakter, har tilsynelatende vært en vanskelig nøtt å knekke. Dette fordi de formål som Selskapet skulle tjene, nemlig *torvdrift og myr dyrking*, ikke kastet nevneverdig av seg i kontante penger, og som kunne ta en vesentlig del av utgiftene ved Selskapets drift. Noe annerledes stilte det seg ved stiftelsen av *Det norske Skogselskap*, hvor innsatsen bl.a. av bedre skogkultur, var synlig etter få år, og forhåpentlig også rentabel, på lang sikt.

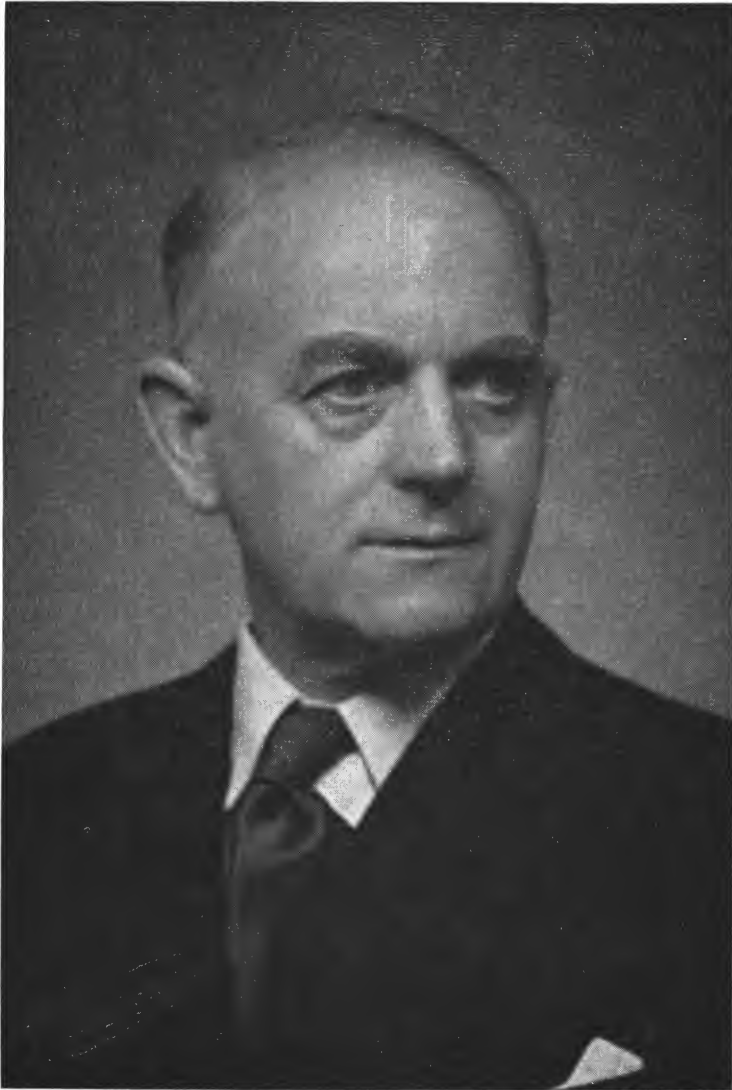
Ingeniør *J. G. Thaulow*, som var sekretær for «Felleskomiteen», ble i 1902 ansatt som sekretær og konsulent i *Det norske myrselskap*, en stilling som han hadde helt til sin død den 1. mars 1931. Det var en imponerende innsats han utførte i den grunnleggende perioden av Myrselskapets historie. På det torvtekniske området må i første rekke nevnes anlegget av *Det norske myrselskaps Torvskole for utdanning av torvmestere* og oppbygging av *Forsøksstorvfabrikken på Gårdsmyra, Våler i Solør*. Senere ble også her startet et forsøksanlegg i brenntorvdrift omfattende maskintorv, eltetorv og torvkoks fremstilling (22, 23).

Ingeniør Thaulow viste også interesse for rasjonell utnyttelse av myrene i *dyrkingsøyemed*. Han arbeidet bl.a. ivrig for anlegg av en *forsøksstasjon i myr dyrking* på Mæresmyra i Sparbu. Spredte forsøksfelter på myr ble allerede anlagt i 1905—06 på Thaulows initiativ.

I 1909 ble ingeniør Thaulow hedret med H.M. Kongens fortjenestemedalje i Gull for hans fortjenester på næringslivets område. Han

Torvingeniør Andreas Ordning.
Torvspecialisten gjennom flere decennier.
Selskapets leder, 1931—1933.

Direktør dr. agr. Aasulv Løddesøl.
Selskapets daglige leder, 1933—1966.

Forsøksleder Hans Hagerup.

Leder av Selskapets forsøksvirksomhet, 1921—1962.

var den første som fikk denne høge utmerkelsen på dette spesielle felt.

Lederne av Myrselskapet fra ingeniør Thaulows død i 1931 til og med 50-års jubileet, var torvingeniør A. *Ordning* (1931—1933) og dr. agr. *Aasulv Løddesøl* (1933—1966). Personalstaben for øvrig er omtalt i Vethes jubileumsmelding, som det henvises til. Dette gjelder også funksjonærene ved Myrforsøksstasjonen på Mæresmyra i Sparbu (1). Vi skal derimot kort nevne de viktigste arbeidsoppgavene som har preget Myrselskapets virksomhet i forskjellige perioder:

1. *Perioden 1902—1931.*

- a. Brenntorv- og torvstrødrift, forsøks- og konsulentvirksomhet, demonstrasjoner og planlegging.
- b. Myr dyrking, forsøks-, demonstrasjons- og konsulentvirksomhet på Mæresmyra og på spredte felter rundt om i landet.

2. *Perioden 1932—1952.*

- a. Brenntorv-, torvbrikettering og strøtorvdrift, forsøks- og konsulentvirksomhet.
- b. Myr dyrking, forsøk og demonstrasjoner samt konsulentvirksomhet.
- c. Myrinventering og detaljerte myrundersøkelser, vesentlig av større myrområder med tanke på bureising og nydyrking, bl.a. som tilskottsjord.
- d. Jordvern, spesielt jordødeleggelse ved urasjonell brenntorvdrift i kystbygdene på Vestlandet, i Trøndelag og Nord-Norge.

3. *Perioden 1952—1972.*

- a. Torv Brensel, strøtorv og jordforbedringsmidler, bl.a. såkalt dyrkingstorv til vekstmedium og jordforbedring.
- b. Myr dyrking, forsøks- og konsulentvirksomhet (ref. 2. periode).
- c. Myrinventering og detaljerte myrundersøkelser for planlegging av dyrking til fellesbeiter m.v. (ref. 2. periode).
- d. Skogkultur på myr, undersøkelse av skogreisingsfelter og felter for skogkulturforsøk på ulike myrtyper.
- e. Registrering av landskapstyper eller biotop-komplekser av spesiell vernemessig betydning.
- f. Idretts- og parkanlegg, byggefelter og arealdisponering m.v.

I de to siste perioder har virksomheten gradvis øket i omfang, først og fremst på grunn av *jordvernarbeidet* i perioden 1932—52, og øket interesse for dyrking av myrer til *fôrproduksjon* og *fellesbeiter* i perioden 1952—1972. Dette har medført at antallet av funksjonærer har måttet økes.

Antallet av rekvisisjoner for undersøkelse av myrer til idrettsanlegg og sportsplasser har også øket, særlig i siste periode. Utgiftene ved de sistnevnte undersøkelser blir dekket av vedkommende rekvisiterer.

GENERELLE KOMMENTARER TIL UTVIKLINGEN I PERIODEN 1952-72

Med bakgrunn i *Vethes* interessante jubileumsmelding, hvor han følger utviklingen fra starten i 1902 til og med 1952 (1), skal vi her — ganske kort — fortelle litt om de viktigste arbeidsoppgaver Myrselskapet har arbeidet med i siste 20-årsperiode. Vi følger da stort sett rekkefølgen som er nevnt under punktene a—f, med korte kommentarer til de enkelte punkter. Dette gjelder så vel fremgang som tilbakegang innen de ulike områder som Myrselskapet har til oppgave å arbeide for.

1. Torvbrensel.

Ifølge den utarbeidede statistikk utgjorde produksjonen av torvbrensel i 1952, altså siste år av forrige periode, i alt 1 111 850 m³, vesentlig *stikkatorv*. Produksjonen av *maskintorv* og *torvbriketter* var allerede da i tilbakegang, mens torvstikking til dekning av eget brenselbehov i kystdistriktene vest- og nordpå, holdt seg noen år også etter at den egentlige brenselkrise i krigsårene 1940—1945 var slutt. *Brennverdien* av torvproduksjonen i 1952 tilsvarte ca. 446 900 favner skogsved eller ca. 140 000 kulltonn. Verdien i *penger* var da ca. 27 millioner kroner på produsentenes hender (4).

Tilbakegangen i produksjon også av stikkatorv, meldte seg imidlertid forholdsvis snart. Viktige grunner til dette var utvidet elektrisering av kystbygdene, og dessuten bedring av de økonomiske kår blant kystbefolkningen, som fikk bedre råd til å kjøpe annet brensel til erstatning for brenntorv. Vi må også nevne *Jordvernloven* av 11. mars 1943, som ble vedtatt av et enstemmig Storting, og som forbyr jordødeleggende torvdrift. Denne loven fikk særlig betydning for kystbygdene hvor myrlagene ofte kviler direkte på fjellgrunn uten lag av mineraljord mellom torvlagene og fjellgrunnen (ref. «Innstilling fra Komiteen for myr- og jordvern i kystbygdene» av 25. juni 1936, trykt 1946).

Det var *Det norske myrselskap* som tok opp jordvernsaken i 1935, støttet av *Det norske Skogselskap*. Omfattende undersøkelser som Myrselskapet, med støtte av *Landbruksselskapene* i de fylker hvor det foregikk jordødeleggende torvdrift, hadde fastslått at det *årlig* i 110 herreder på kyststrekningen fra Rogaland i sør til og med Finnmark i nord, ble ødelagt eller sterkt forringet for senere utnyt-

Brenntorvmaskin på Torvskolen. Torven kjøres ut til tørkefeltet på traller.

telse ca. 1030 dekar. Størst var jordødeleggelsen i Hordaland med nærmere 28 000 dekar, og som nr. 2 kom Finnmark med ca. 10 800 dekar ødelagt eller sterkt forringet mark. I alt var det da ødelagt eller sterkt forringet et areal på omkring 55 000 dekar. Med Jordvernloven i hånd, lyktes det for Myrselskapets konsulenter å få brenntorvdriften under kontroll, men arbeidet fortsatte flere år inn i perioden 1952—72. Før tiden produseres det ubetydelige mengder brenntorv i Norge (5 og 6). Siste år — 1971 — ble produksjonen anslått til 5—6000 m³ stikktorv.

2. Strøtorv og jordforbedringsmidler m.v.

Myrselskapet utarbeider hvert år statistikk over produksjonen av torvstrø, herunder også såkalt «dyrkingstorv» til bruk i veksthus og som jordforbedringsmiddel.

I siste år av forrige periode, altså i 1952, utgjorde den *fabrikkmessige produksjon* av torvstrø i alt 254 420 baller. Den *samlede produksjon* av torvstrø — herunder også strøtorv — beløp seg til 479 500 baller. Av dette var ca. 225 000 såkalt «beregnete» baller produsert av torvstrølag og private gårdbrukere til bruk som jordforbedringsmiddel på skarpe sandjorder eller stive leirjorder, eller til innblanding i gjødselkummene for oppsugning av den flytende gjødsel, eventuelt andre jordbruks- og hagebruksformål (5). Denne siste form for torvstrøproduksjon er mer eller mindre skjønsmessig anslått, men ved å følge utviklingen fra år til år gjennom en lengre årrekke, får man visse holdepunkter å bygge på også når det gjelder

«*heimeproduksjonen*» av strøtorv. Også i bygningsindustrien har strøtorv fått en del anvendelse, bl.a. som isolasjonsmateriale.

Tar vi for oss produksjonsresultatet for 1971 — viser dette, ifølge «Meddelelser fra Det norske myrselskap», nr. 2, 1972, 430 000 baller, mot 385 000 i 1970. Det har med andre ord vært en stor økning av produksjonen i forhold til 1970, men sammenholdt med siste år av foregående periode, altså 1952, er det en tilbakegang på ca. 45 000 baller. Derimot er det en økning når det gjelder den fabrikkmessige produksjon av torv til strø og dyrkingsmedium m.v. I 1971 utgjorde således denne i alt 350 000 baller eller ca. 100 000 baller mer enn året 1952. Om lag halvparten av fabrikkproduksjonen pakkes nå i tette pakninger og tilsettes kalkingsmiddel og gjødsel til *vekstmedium* av forskjellige typer.

Brenntorv utlagt på tørkefeltet.

Det er torvstrøproduksjonen ved de mange små gårdsanlegg, den såkalte heimeproduksjonen, som i henhold til de skjønnsmessige anslag i perioden er redusert med ca. 150 000 beregnende baller til ca. 80 000 baller. Dette skyldes bl.a. den sterke omlegging og rasjonalisering som har foregått i norsk jordbruk, til mindre husdyrhold og driftsbygninger som reduserer behovet for strø. I den senere tid er det derimot en betydelig økning av *torvuttak* direkte fra myra til jordforbedringsmiddel m.v. Denne form for bruk av torv er det vanskelig å anslå.

I 1971 var det produksjon i gang ved i alt 27 fabrikker. Den største vanskeligheten for torvstrødriften har i de senere år vært mangel på voksen arbeidskraft til stikningsarbeidet.

En del av våre fabrikker er nå i gang med å rasjonalisere og ut-

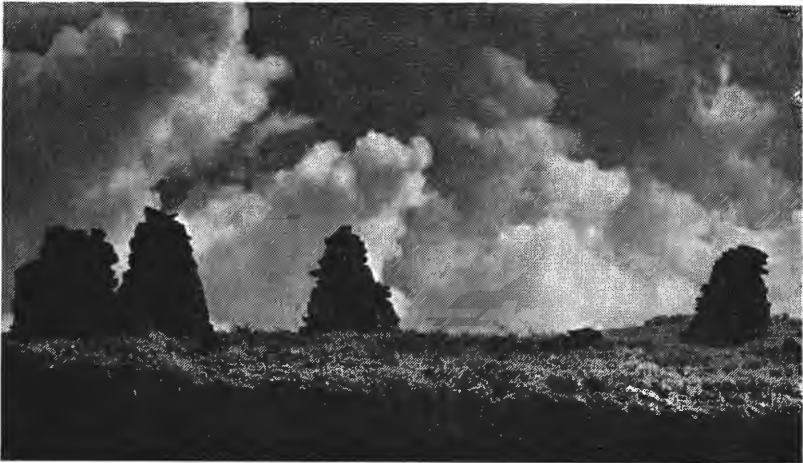

Staking av brenntorv. Gårdsmyra, Våler i Solør.

vide produksjonen. Dette er tiltak som Myrselskapet søker å stimulere og yte sin bistand til, både ved undersøkelser og teknisk veiledning om produksjonen m.v.

De senere år har vi hatt en import av torv i forskjellige produkter som utgjør 100 000—140 000 omregnet i baller. Vår eksport i form av ferdige produkter med torv som utgangspunkt, er anslått til ca. 70 000 baller.

Når det gjelder *torvstrø*, dvs. strø av lite til middels omdannet Sphagnumtorv (humifiseringsgrad 1—5), er listen over produkter hvor torvstrø går inn som en viktig del av «råstoffet», meget lang. Dette er bl.a. betinget av torvstrøets store vannoppsugingsevne (ca. 10—15 ganger torvstrøets egen vekt), og dessuten av torvstrøets gode isolasjonsegenskaper. Bl.a. kan nevnes: Oppsamling av flytende gjødsel og som jordforbedringsmiddel, fortrinnsvis på skarpe sandjorder og stive leirjorder. Torvstrø brukes også til fremstilling av ulike former av «torvgjødsel» bl.a. *Huminal*. Dette er en form for fabrikkmessig fremstilt torvgjødsel hvor finrevet strøtorv er behandlet med ammoniakkvann, for bl.a. å nøytralisere humussyrene, og dessuten tilsatt gjødselstoffer. Det er *Norsk Hydro* som tok opp produksjonen av *Huminal*, som har et garantert innhold av plantenæringsstoffene kvelstoff, fosforsyre og kalium, slik: 1,7 % N, 0,6 % P og 40 % K.

Brenntorvstakker på Andøya, 1971.

Hva angår bruken av torvstrø som isolasjons- og bygningsmateriale må først og fremst nevnes at «torvbunter» brukes i jernbanelegemer og veier for å beskytte mot telehiving, og likeså ved fabrikkasjon av bygningsplater, matter, kunsttre og visse pappsorter m.v.

Også visse hygieniske artikler bør nevnes, og da i første rekke såkalte *torvbad*. Et norsk produkt er *Hyliko giktbad*, som fremstilles ved ekstraksjon av humussyrene i torv. I sørligere land er medisinske torvbad meget populære, eksempelvis i Polen hvor badene i byen Krynica er kjent over hele Europa for å ha sterkt helbredende virkning på reumatiske og nerveskadede personer (7).

Torvstrøfabrikantene har naturlig hatt sine fleste kunder innen jord- og hagebruksnæringene, men også industrien er kommet forholdsvis sterkt inn i bildet de senere årene, bl.a. til fabrikkasjon av plantepotter, hvorav *Jiffy-potter* er de mest kjente. Produsenten er firmaet *Jiffy Products Ltd.*, Grorud, v/herrene *Leif Fr. Koxvold* og *Odd Melvold*, som er grunnleggere av firmaet. Dette firma har en fabrikk i Danmark, nemlig ved *Pindstrup Mosebrug* på Jylland og dessuten en fabrikk i Japan.

Produksjonen av *Jiffy-potter* — og andre *Jiffy-produkter* utgjorde siste produksjonsår (1971), ifølge fabrikkenes egne oppgaver:

Ca. 600 millioner *Jiffy-potter*, hvorav ca. 90 % eksporteres til ca. 35 land verden over.

Ca. 200 millioner *Jiffy-Seven-briketter* (plantebriketter), som produseres ved firmaets fabrikk i Stange, Hedmark. Storparten av denne produksjonen går også til eksport.

Firmaet arbeider dessuten med utvikling av andre «komprimerte torvprodukter».

Når vi her omtaler produksjonen av *Jiffy-potter* og andre *Jiffy-*

produkter er det fordi selve råstoffet er strøtorv, noe som fører til øket krav om bl.a. myrundersøkelser.

Behovet for undersøkelse av torvmyrer har øket atskillig i den siste perioden av Myrselskapets virksomhet. Det er interessen for såkalt «*Dyrkingstorv*», under navn som «*Naturtorv*», «*Veksttorv*» og «*Suppleringstorv*» der har fått sterk vind i seilene. Denne produksjonen foregår for tiden ved en rekke norske torvstrøfabrikker.

Utsyn over torvfeltene på Gårdsmyra.
Strøtorvkuber til tørk.

På initiativ av Myrselskapets direktør *Ole Lie*, ble det i desember 1966 holdt et møte hvor problemene ved den norske torvproduksjonen ble inngående drøftet. Av historikken videre må spesielt nevnes et nytt møte i januar 1968 på Norges Landbrukshøgskole. Det ble da oppnevnt et arbeidsutvalg, kalt *Det Norske Torvutvalg*, med statskonsulent i hagebruk, *Olav Ausland* (formann), direktør *Ole Lie* (nestformann) og konsulent *Einar Wold* (sekretær) og en rekke representanter for interesserte institusjoner og virksomheter.

Av de viktigste saker som utvalget tok opp, nevner vi: Deklarasjon og typebeskrivelser for torv som omsettes til vekstmedium og jordforbedringsmiddel m.v. Dette arbeid har ført til utarbeidelse av en *Midlertidig norsk standard for dyrkingstorv*. Standardiseringsarbeidet har foregått i nær tilknytning til Norges Standardiseringsforbund v/sivilingeniør *Axel Faye*. Både *Det Kgl. Landbruksdepartement* og *Myrselskapet* stilte i 1968 et beløp — stort kr. 5000—, til disposisjon for arbeidet med «*Norsk Standard for torvprodukter*». Dette

arbeid pågår videre da den midlertidige standard ifølge reglene innen en begrenset tid skal erstattes med et nytt formular.

Ifølge *Midlertidig Norsk Standard* (8), står begrepene dyrkingstorv og veksttorv m.v. for følgende innhold:

Dyrkingstorv: Torvprodukter fremstilt til bruk som dyrkingsmedier eller jordforbedringsmidler.

Naturtorv: Dyrkingstorv uten tilsetninger.

Veksttorv: Dyrkingstorv ferdig gjødslet og kalket for plantedyrking.

Suppleringstorv: Dyrkingstorv tilsatt kalkingsmidler og/eller gjødsel for bruk som supplement til andre dyrkingsmidler, eller som jordforbedringsmiddel, eventuelt som veksttorv eller kompletterende tilsetning.

Hva angår terminologien for øvrig, henvises til *Midlertidig Norsk Standard*, NS 2891.

Nyere pakninger for torvstrø av typen dyrkingstorv.

Til slutt et spørsmål. Har vi råstoff i tilstrekkelige mengder til dekning av landets behov for torvstrø i årene fremover? Dessverre mangler vi fullstendige oppgaver som belyser dette spørsmålet. At massene er meget betydelige er likevel sikkert. I boken «Myrene i næringslivets tjeneste» har forfatteren filosofert over spørsmålet. Konklusjonen er at det ikke blir mangel på råstoff som det kommer til å stå på, sett i landsmålestokk. Derimot kan transportspørsmålet bli vanskelig å løse på en økonomisk måte hvis alle deler av vårt vidstrakte land skal kunne forsynes med de ønskede mengder av strøtorv i en 1000-årig periode fremover i tiden.

3. Myr dyrking.

I den foran nevnte jubileumsmelding 1902—1952, er det gjort utførlig rede for Myrselskapets innsats vedkommende *myr dyrking* de første 50 år av Selskapets virksomhet (1). Det er interessant å merke seg at det ikke ble dyrket myr i Norge i det hele tatt før 1750. Ifølge Landbrukshistorien ble det omkring 1800-årsskiftet av kornvekster bare dyrket bygg og havre i en viss utstrekning i Norge. Myrjord er nemlig i naturtilstanden ikke skikket for kravfulle vekster som kornartene, først når kulturtiltak som grøfting, gjødsling og kalking ble kjent — og tatt i bruk —, kunne «kornet» gå inn i omløpet også på myrjord. Om historikken — og utviklingen på dette området, henvises til kapittel III i litt. nr. 2 og nr. 21.

Av institusjoner som bør nevnes når det gjelder dyrking av myr i Norge, og historikken i denne forbindelse, tar vi her med *Videnskabselskabet i Trondhjem*, og dessuten *Landhusholdningsselskabene*, som ble stiftet i slutten av 1700-årene. *Det kongelige Selskab for Norges Vel*, stiftet i 1809, støttet også opp om dyrking av myr ved å yte billige lån. Staten kom også med i 1857, med billige lån til uttapping av myrer med oppdyrking som formål. Disse bevilgninger dannet grunnstammen i *Myr dyrkningsfondet av 1878*, senere — i 1892 — omdannet til *Jorddyrkningsfondet*.

Hva angår historikken omkring *myr dyrkingen* i Norge, og likeså om *fortjente personer* som mente at myrene var «fremtidens dyrk-

Utsyn over Mæresmyra i Sparbu, Steinkjer, Nord-Trøndelag.

ningsvidder», kan vi ikke gå i detaljer her, men henviser til litt. nr. 2 i litteraturfortegnelsen. Samme kilde gir også utførlige opplysninger om stiftelsen av *Det norske myrselskap* i 1902, og likeså om anlegget av Myrselskapets *Forsøksstasjon i myr dyrking* på Mæresmyra i Sparbu, Nord-Trøndelag i 1907.

Det er i årenes løp publisert i alt 49 forsøksmeldinger om myrfor-søksvirksomheten på Mæresmyra, og på spredte felter rundt om i landet. Forfatterne av meldingene er lederne og medarbeiderne ved Forsøksstasjonen, henholdsvis *O. Glærum* (1907—17), *Jon Lende-Njaa* (1917—21), *Hans Hagerup* (1921—62), *Nils Vikeland* (1962 —), *Aksel Hovd* (1921—52) og *Rolf Celius* (1956—). Noen meldinger fra «spredte forsøk» er forfattet av feltbestyrerne, nemlig *Johs. Narud*, *A. Stramrud*, *Harald Lunde* og *Olav Sørhie*.

Det er en lang rekke av spørsmål innen *plantekultur på myrjord* som har vært undersøkt på Mæresmyra i årenes løp. Enkelte forsøks-serier har dessuten, som foran nevnt, vært komplettert med forsøk på *spredte felter* flere steder i landet. Dette gjelder i første rekke Trøndelagsfylkene og Nord-Norge hvor engdyrking, p.g.a. klimaforholdene, har særlig stor betydning for et rasjonelt husdyrhold.

En utførlig oversikt vedkommende forsøksvirksomheten på myr fra starten i 1907 til 1959, er offentliggjort i artikkelserien: «Plantedyrking på myrjord» av *Hans Hagerup* (9). En annen artikkelserie som også har interesse i denne forbindelse bør nevnes, nemlig «Kva myrforsøka viser», forfattere *Hans Hagerup* og *Aksel Hovd* (10).

Vi kan ikke her gå inn på detaljer og omtale hele omfanget av forsøksvirksomheten, men vil nevne enkelte av de viktigste forsøks-serier som har vært med i en årrekke, også i perioden 1952—1972. *Engforsøk* med ulike grasarter som har vist seg brukbare, dvs. hardføre og ytedyktige under norske forhold. Frøavlsforsøk er også tatt med under denne hovedgruppen.

Grønnfôrforsøk med ulike fôrplanter, såmengder, jordsmitteforsøk m.m.

Rotvekstforsøk med forskjellige nepesorter, kålrot samt fôrbeter.

Potetforsøk, ulike sorter, settetid, lysgroing, potetsykdommer m.m.

Korndyrking, ulike kornslag, såtid, såmengder, sykdomsbekjempelse m.v.

Kjøkkenvekster, et større antall, dessuten vekstskader på rot- og plantedeler for øvrig.

Bærbusker av ulike slag, prydbusker og spinnevekster m.v. er forsøkt.

Kulturbeiter på myr, ulike dyrkingsmåter, frøblandinger og avkastning.

Frostskader på myrjord er også behandlet under et særskilt avsnitt.

Vekstskifte på myrjord er forsøkt under ulike klimaforhold på ulike myrtyper og forskjellige dyrkingsmåter m.m.

Ikke alle forsøksserier er tatt med i denne oppregningen. Vi vil likevel nevne at det i de senere år er anlagt såkalte «*Synkningsfor-*

søk» på myr. Jordsvinnet er nemlig en viktig realitet å ta hensyn til, særlig hvor torvlagene kviler direkte på fjell uten lag av mineraljord mellom torvlagene og fjellundergrunnen. Dette er ofte tilfelle i kystbygdene på Vestlandet, i Trøndelag og i Nord-Norge (11).

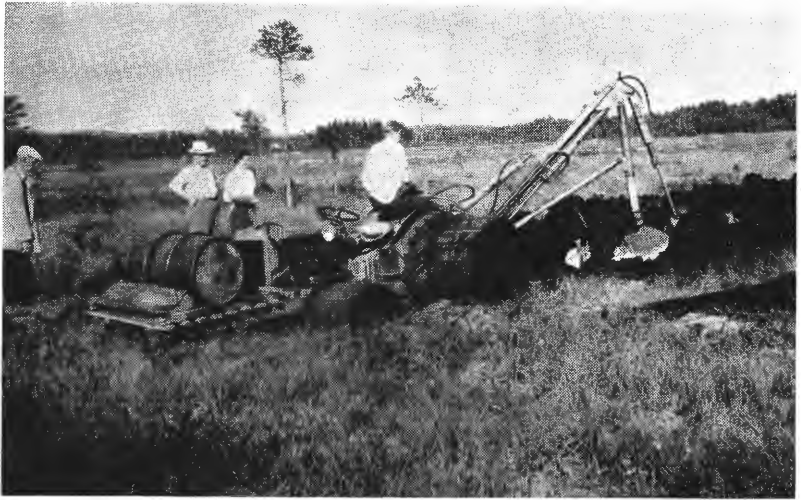
Kanal sprengt med grøftedynamitt. Løksmyra i Flå, Sør-Trøndelag.

Dette forhold er undersøkt — og utførlig behandlet i 10 innstillinger av *Komiteen for myr- og jordvern i kystbygdene*, oppnevnt av Landbruksdepartementet i 1936.

Hva selve omfanget av den årlige myrdryrking angår, viste en undersøkelse foretatt i 1943 at det i perioden 1921—43 i gjennomsnitt var dyrket ca. 25 000 dekar myr pr. år. Landets dyrkede myrareal har vist en stigning fra 10,9 % i 1921 til ca. 14,0 % i 1943 (2). I 1971 ble det, ifølge direktør *Ole Lie* i Det norske myrselskap, av Selskapet detaljundersøkt 23 000 dekar myr med tanke på oppdyrking. Siste år — 1971 — ble det nydyrket i alt 68 500 dekar jord i Norge. Vi regner at om lag halvparten av dette areal besto av myrmark, med andre ord vel 30 000 dekar.

Når det gjelder undersøkelser av myr for oppdyrking har Myrselskapet et godt samarbeid med *Jorddirektoratet*, som sorterer under Landbruksdepartementet. Direktør *Lie* har i årsmeldingen fra *Det norske myrselskap for 1971* redegjort for dette samarbeidet, vi siterer:

«I mange distrikter er det stort sett bare myrarealer som står til disposisjon og som planlegges utnyttet som fellesbeiter eller ved fôrdyrking. I slike tilfeller foretar Myrselskapet detaljundersøkelser. Ofte utarbeider også Selskapet planer for grøfting og dyrking. Undersøkelsene blir forberedt i samarbeid med jordstyrekon-

Grøfting på blaut myr. Vivang i Våler, 1955.

torene og veiledningsvirksomheten for øvrig. Selskapets utgifter blir dekket over Landbruksdepartementets budsjett kap. 1180 etter til-sagn fra Jorddirektoratet» (15).

Forholdet mellom fastmark og myr som dyrkingsfelter blir ikke nøyaktig registrert. Myrene utgjør imidlertid en stadig stigende andel av nydyrkingsfeltene.

4. Skogreising på myr.

Historikken vedkommende skogkultur på myr er utførlig omtalt i boken: «Myrene i næringslivets tjeneste» (2). I samme publikasjon er det redegjort for hvilke myrtyper som egner seg best for skogproduksjon, og likeså om utviklingen på dette området frem til 1948.

Et viktig forhold å ta hensyn til når det gjelder skogreising på myrene, er «grøfteverdigheten» av de ulike myrtyper under skiftende klimaforhold i vårt vidstrakte land. *Det norske Skogselskap*, som ble skiftet i 1898, tok tidlig opp spørsmålet om å reise skog på myrene, og har på dette felt utført et pionerarbeid av stor betydning. Det bør også nevnes at *Staten* allerede i 1880—90 årene, altså før *Det norske Skogselskap* ble stiftet, engasjerte seg i skogkultur, herunder også skogreising på myr. Formen for støtten var bidrag til grøfting av vannsyk skogsmark.

Når det gjelder vurdering av «grøfteverdigheten» av «torvmarkene», et begrep som også omfatter myr, foruten vannsyk skogsmark, inndelte avdøde statskonsulent i skoggrøfting, *Per Thurmann-Moe*, torvmarkene i 2 hovedgrupper, nemlig «ikke tresatte felter» og «tresatte felter». Hver av disse 2 hovedgruppene ble igjen oppdelt i 5

undergrupper, nemlig: *Meget gode, gode, middels gode, mindre gode til tvilsomme og dårlige myrtyper*. Grøfteverdigheten av torvmarkene innen hver av disse 5 hovedgruppene ble så vurdert under markbefaringene som henholdsvis *grøfteverdige* og *ikke grønneverdige*. Thurmann-Moes inndeling til hjelp ved vurdering av hvilke områder som det ville lønne seg å grøfte med tanke på skogkultur, kan synes noe komplisert, men den har likevel vært til stor nytte i skogkulturarbeidet (19). Referer også *Jerven og Wisth*: «Skogproduksjon på myr» (20).

Omfanget av skoggrøftingen dreier seg for tiden om ca. 50 000 dekar i gjennomsnitt pr. år. Med andre ord er det i perioden 1952—72 grøftet ca. 1 million dekar myr med tanke på skogreising.

Hva selve *lønnsomheten* ved skoggrøftingen angår, så kan den selvsagt diskuteres, vel å merke når det gjelder mindre gode til tvilsomme myrtyper. Av slike nevner vi *snaumyrer* som halvgras-kvitmosemyrer, lyng- og rismyrer, myrull—bjønnskjeggmyster og gråmosemyrer. Av *tresatte myrer* nevnes i første rekke furumyster av skinntrytetypen og av røsslyng-fuscumtypen. En fordel ved skoggrøftingen har man i alle tilfelle, idet den vil hindre ytterligere forsumping. Dette er en såkalt *forsvarsgrøfting* som selvsagt har sin fulle berettigelse.

5. Myrundersøkelser.

Under denne hovedtittel skiller vi mellom følgende former for undersøkelser av myrer ved Myrselskapets markarbeider:

A. Detaljerte myrundersøkelser.

B. Myrinventeringer.

A. Detaljerte myrundersøkelser.

Markarbeidet ved detaljerte myrundersøkelser omfatter først og fremst kartlegging av myrområdene, med høydenivellering, kotelegging og dybdeboringer av myrfeltene. Dybdeboringene foretas systematisk i rutenett, oftest 50x50 m, eventuelt 100x100 m, når det dreier seg om meget store og tilsynelatende ensartede myrområder i noenlunde jevn beliggenhet. Under dybdeboringene foretas bestemmelse av bl.a. torvas omdannelsesgrad (humifiseringsgrad) etter *v. Posts* skala og undergrunnens art. Det tas samtidig ut myrjordprøver av det øverste 20 cm jordlaget til kjemiske analyser. Ved prøvetakingen benyttes *Løddesøls prøvetaker*, som er spesielt konstruert for uttaking av «dyrkingsprøver» fra *matjordlaget*. Enkelte jordprøver fra de dypere sjikt av jordprofilen tas også, hvor man spesielt ønsker dette av en eller annen grunn. Analysene som utføres i prøvene begrenses oftest til bestemmelse av volumvekt, askeinnhold, de viktigste plantenæringsstoffer og CaO-innholdet (2, side 126).

Hva «dyrkingsverdet» av myrene angår, har forfatteren inndelt dette i 5 klasser, nemlig: *Meget gode* (D 1), *gode* (D 2), *noenlunde*

Vivang i Våler, 1955.

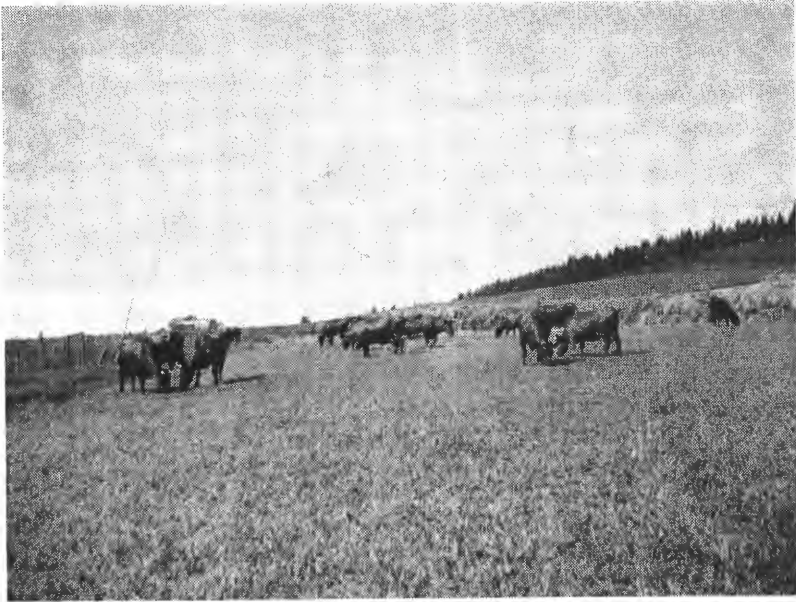
gode (D 3), *mindre gode* (D 4) og *dårlige dyrkingsmyrer* (D 5). Vi skal nedenfor komme inn på fordelingen av det inventerte myrareal på ulike godhetsklasser.

B. Myrinventeringer.

Dette er en *forrådsstatistisk* form for myrundersøkelser med formål å skaffe tilveie oppgaver over landets samlede myrareal, i første rekke hvor myrene finnes, herredsvis og fylkesvis, og dessuten hva slags myrtyper det dreier seg om, eventuelt andre oversiktsmessige opplysninger av allmenn interesse, bl.a. utnyttelsesmulighetene, herunder også massene av henholdsvis strøtorv og brenntorv.

Myrinventering har hittil — helt eller delvis — vært foretatt i 14 av landets fylker. I Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 2, 1971, har konsulent *Osc. Hovde* gitt en oversikt over resultatene til utgangen av 1970 (12). Vi refererer enkelte viktige tall fra Hovdes tabeller:

Størrelsen av det inventerte landareal utgjør 29 099 520 dekar. Dette utgjør 9,42 % av landarealet. Innenfor grensene av dette areal

Kuer på beite, Håamyrene i Levanger.

ble det påvist 1 574 055 dekar myr, det er 5,41 % av landarealet.

Fordelingen på ulike *myrtyper* ble også undersøkt ved myrinventeringene. Mosemyrene dominerte med 61,5 %, av grasmyrer var det 26,1 %, av skogsmyrer 7,9 %, av lyngmyrer 3,4 % og av krattmyrer 1,1 %.

Når det gjelder «*dyrkingsverdet*» fordelte dette seg slik på de ulike godhetsklasser: Av et samlet myrareal stort 1 574 055 dekar ble 68,8 % eller ca. 1 083 000 dekar ansett for dyrkbart. Av dette areal ble 19,2 % gitt dyrkingsverd D 3 og bedre, det utgjør ca. 302 000 dekar, og 49,6 % eller ca. 781 000 dekar, fikk dårligere karakter enn D 3.

Videre ble arealene av henholdsvis *brenntorvmyrer* og *strøtorvmyrer* undersøkt ved myrinventeringene. Resultatet ser slik ut:

Arealet av myrer hvor det ble påvist vel omdannet eller humifisert torv egnet for produksjon av *brenntorv* eller *torvbriketter*, utgjorde ca. 225 200 dekar, med et innhold av råtorv stort ca. 349 806 000 m³.

Arealet av myrer som inneholdt svakt omdannet mosetorv egnet for produksjon av torvstrø — og produkter hvor revet strøtorv går inn i produksjonen — utgjorde ca. 35 100 dekar med et samlet innhold av strøtorv stort ca. 57 263 700 m³. Disse tall gjelder altså bare det vel 1,5 millioner dekar myr som går inn under de utførte myrinventeringene.

*

I perioden 1952—72 har det vært en sterk tendens i retning av øket behov for *detaljundersøkelser* av myrer, særlig av større myrområder med tanke på oppdyrking. Detaljert undersøkelse for å bestemme synkningen og dyrkingsmulighetene er i økende grad aktuelt ved senkings- og reguleringsforetak i vassdrag, samt ved planer om kanalisering av store områder med myrer og våtmarksområder som tenkes utnyttet til landbruksformål.

Dette har nødvendigvis ført til at myrinventeringen har måttet reduseres en del. Økonomien har nemlig ikke tillatt den nødvendige økning av funksjonærstaben.

6. Jordødeleggelse, jordsvinn og jordvern.

I innledningskapitlet til denne meldingen er jordødeleggelse ved urasjonell brenntorvdrift relativt utførlig omtalt. Vi refererer dessuten til aktuell litteratur, først og fremst til *Vethes* jubileumsmelding av 1952 (1) og til *Løddesøls* bok: «Myrene i næringslivets tjeneste» (2). Det er særlig i de skogfattige kystbygder på Vestlandet, i Trøndelagsfylkene og i Nord-Norge at torv ble brukt til brensel helt fra Sagatiden, og hvor jordødeleggende torvdrift har foregått (13). Men også i norske innlandsbygder har torv vært brukt til brensel, særlig under brenselkriser, slik som tilfelle var under 1. og 2. verdenskrig.

Et karakteristisk trekk ved myrene i kystbygdene er at torvlagene ligger direkte på fjell uten lag av sand, grus eller leire mellom torvlagene og fjellgrunnen. Da de mest fortorvede lag i myrprofilet oftest ligger dypt i profilet, har torvdriften ført til at fjellgrunnen er blott-

Jordødeleggelse ved urasjonell brenntorvdrift i Helgeland, fjellgrunnen avdekket.

lagt. De øverste torvsjiktene, som ikke blir brukt til brensel på grunn av lav fortorvingsgrad, blir kastet i hauger eller ranker, og blir ofte skyllet bort under sterkt regnvær og snøsmelting. På denne måten er store myrvidder blitt ødelagt for fremtidig rasjonell utnyttelse til jordbruks- eller skogbruksformål (14).

Selv om jordødeleggelse ved urasjonell brenntorvdrift ikke er en særlig aktuell jordvernoppgave for tiden (ref. avsnittet «Torvbrensel»), kan man likevel ikke se bort fra at myrenes brenntorvmasser kan nyttes som råstoff for andre produkter. F.eks. arbeides det for tiden med planer om produksjon av torvkoks og andre koksprodukter bl.a. på Andøya i Nordland (15).

Når det gjelder *jordsvinn på myr*, er det nærliggende å nevne myr- dyrkingen som en viktig årsak. Dette fordi at myrene synker som en følge av grøftingen. Videre resulterer jordbearbeidingen ofte i jordfokk, dvs. tap av finjord med vinden. At kalking og gjødsling dessuten fører til en aksellererende omsetning — og nedbrytning — av organisk materiale i myrprofilet, er kjente forhold som fører til jordsvinn. Omløpstidens lengde — og antall år med åpen åker innen omløpet — har også atskillig å si, sett i forhold til omløp som vesentlig bygger på engdyrking. Det vises her til litt. nr. 2 hvor viktige faglig- økonomiske forhold ved dyrking av myr er utførlig behandlet.

Jordsvinn er en prosess som foregår kontinuerlig, men bruksmåten har atskillig å si for hurtigheten av nedbrytningsprosessen. Dette bør man være oppmerksom på ved planleggingen av sædfølje og omløpet, sett i forhold til myrtypen som man har med å gjøre i de enkelte tilfeller.

7. Opplysningsvirksomheten.

I «Forordet» til boken «Myrene i næringslivets tjeneste», skriver forfatteren av denne meldingen bl.a.:

«Et lands evne til selvberging er i høy grad avhengig av de *naturherligheter og ressurser* som det rår over. Når vi i Norge taler om naturherligheter, tenker vi først og fremst på skogene, fossene, fjellene, elvene, innsjøer og fiskebanker, kanskje enkelte også tar med utmarker og høyfjellssvidder. *Myrene* kommer sannsynligvis nokså langt nede på listen hos de fleste. Med begrepet myr forbindes gjerne bildet av uproduktive og sumpige strekninger, som i høyden kan skaffe en del molter og dessuten noe dårlig beite og skrapslått. At myrene gjemmer interessante ting, og kan fortelle oss litt av hvert både av *naturhistorisk og arkeologisk* interesse, er nok de fleste klar over, men de betydelige *økonomiske* interesser som knytter seg til disse dannelser, er alt for lite påaktet» (2).

Forståelsen av de betydelige nasjonaløkonomiske interesser som knytter seg til myrene, og torvmassene i myrene, er for tiden mer alminnelig anerkjent enn da ovennevnte bok ble utgitt i 1948. Dette til tross for at *torv brukt til brensel* nå praktisk talt er opphørt, som

nevnt foran. På den annen side har *strøtorva* i myrene fått økende interesse i de senere år. Dette skyldes bl.a. øket bruk av *torv* i hagebruk, gartneri og planteskole drift m.m.

En annen viktig årsak til myrenes økende popularitet er bl.a. *natur- og miljøverninteressene*, og øket propaganda for å bevare myrstrekninger som *naturreservater* og *referanseområder*, bl.a. for fuglelivet både nord og sør i landet. Størst interesse har likevel myrene — nasjonaløkonomisk sett — som *dyrkingsfelter* til fôrproduksjon og beite m.v., og som plantemark for skogreising på myr.

Når det gjelder Myrselskapets opplysningsvirksomhet om myr og torv, har *Vethe* (1) i den foran omtalte *Jubileumsmelding* ved Myrselskapets 50-års milepel, skjelnet mellom følgende 6 hovedgrupper av virksomheten:

Konsulentarbeidet.

Møter og foredrag.

Brosjyrer, bøker, «Meddelelser» og forsøksmeldinger.

Utstillinger.

Korresponderende medlemmer.

Diplomer og premier.

Vi kan i det store og hele følge denne inndeling da dette vil lette tilknytningen — og dermed oversikten — med den foregående meldingen.

8. Konsulentarbeidet.

Til orientering kan nevnes at det i 20-årsperiodens første år — 1953 — ble det foretatt 266 åstedsbefaringer og/eller planleggingsreiser av Myrselskapets funksjonærer. Av disse 266 oppdrag gjaldt 37 %, eller 98 oppdrag, produksjon av brenntorv eller andre former av torvbrensel, samt jordvernspørsmål. Den samlede produksjon av torvbrensel, hvorav den største delen besto av *stikktorv*, utgjorde da 1,1 million m³. *Maskintorv* og *torvbriketter* er da omregnet — og angitt — som *stikktorv*, og er følgelig med i den oppgitte — samlede — produksjon av torvbrensel. Dette gjelder også for de senere oppgaver over brenntorvproduksjonens størrelse i de enkelte år. Omregner vi den oppgitte produksjon av torvbrensel i 1952 til *ved* eller *kull*, får vi at 1952-års torvproduksjon tilsvarer i alt 446 000 favner skogsved eller 140 000 kulltonn. I penger — etter datidens maksimalpriser på torvbrensel — tilsvarte brenntorvproduksjonen i 1952 ca. 27 millioner kroner. M.a.o. var den *veiledende* virksomhet som ble drevet bare på dette område, meget omfattende.

Hovedtyngden av brenntorvproduksjonen foregikk i Nord-Norge, men også i Trøndelagsfylkene ble det produsert store mengder, vesentlig av *stikktorv*. Det samme var tilfelle i kystbygdene på Vestlandet. På Østlandet var det særlig *maskintorv* som ble produsert, men også en del *torvbriketter*, bl.a. ved Myrselskapets egen torv-

brikettfabrikk ved Aspedammen i Østfold. Denne bedrift ble senere overtatt og drevet videre av disponent *Einar Rosenquist*, Oslo.

Fra 1952 av gikk interessen for produksjon av torvbrensel i alle former merkbart tilbake år for år. Ved slutten av inneværende 20-års periode — nærmere bestemt i 1971 — ble det bare produsert 6—8000 m³ stikktorv, ifølge de oppgaver *Det norske myrselskap* har oppgitt i årsmeldingen for dette året. Tilbakegangen i produksjonen av torvbrensel skyldes bl.a. øket bruk av elektrisitet til oppvarming, og dessuten at befolkningen også i de bygder hvor torvbrensel var meget brukt tidligere, har bedre råd til å kjøpe andre former av brensel til dekning av behovet. Konsulentvirksomheten er m.a.o. minimal for tiden på dette spesielle området av Myrselskapets virksomhet. I forbindelse med planene om fremstilling av forskjellige spesialprodukter har det vært en del oppdrag.

Undersøkelse av myr i høyfjellet, Gudbrandsdalen.

Helt annerledes stiller det seg når det gjelder konsulentvirksomheten vedkommende produksjon og bruk av torv til vekstmedium og jordforbedring, såkalt «*dyrkingstorv*». På dette område er aktiviteten ganske stor for tiden, den har vært jevnt økende, særlig de siste 5—6 årene.

Av *dyrkingstorv* markedsføres flere ulike typer (avsnitt 2). Kravene er noe forskjellige etter formålet torva skal brukes til. Det kreves bl.a. *varedeklarasjon* (8) med opplysninger om torvart, varetype, omdannelsesgrad, surhetsgrad (pH-verdi), rivningsgrad, og dessuten mengdeoppgave og hvilken type av pakning som torva blir forhandlet i. Dessuten ønskes oppgaver over tørrestoffinnhold, bruksvolum, volumvekt (densitet), og videre om torva er tilsatt gjødsel-

stoffer, kalk m.v. Som man vil forstå er Myrselskapets veiledningsvirksomhet på dette spesielle område utvidet ganske meget, også fordi behovet for *dyrkingstorv* øker sterkt år for år.

Konsulentarbeidet vedkommende dyrking og/eller skogreising på myr viser også økende tendens. Her gjelder det bl.a. kartlegging, som oftest av større myrstrekninger, hvor det foretas systematiske dybdeboringer og uttaking av plante- og myrjordprøver for senere botaniske og kjemiske analyser. Dette til støtte av de inntrykk som man danner seg av myrkvalitet og torvart under markarbeidet. I vinterhalvåret utarbeides myrbeskrivelser og såkalte «boringskarter», som gir et utmerket grunnlag for planlegging av kanaler og grøftesystemer. Videre har man materiale til beregning av omkostningene ved oppdyrkingen, eventuelt anlegg av kulturbeiter eller planting av skog på myrene. For tiden er *fellesanlegg* for flere gårdbrukere, til kulturbeiter eller fôr dyrking, ofte på myrer i høg beliggenhet, aktuelle oppgaver for Selskapet. «Boringskarter» gir også et godt grunnlag for vurdering av den fremtidige myrsynking — og jordsvinnet — som tørrlegging og oppdyrking alltid medfører.

Undersøkelser og planlegging i forbindelse med idretts- og parkanlegg, samt byggefelter synes stadig å bli mer aktuelt for Myrselskapet. Det samme gjelder spørsmål i forbindelse med verning av myrer og våtmarker av biologisk og vitenskapelig interesse. Sistnevnte form for undersøkelser blir vanligvis utført i samarbeid med Miljøverndepartementet.

Som man vil forstå spenner Myrselskapets virksomhet over mange viktige områder innen naturvitenskap og teknikk. M.a.o. bør konsulentene være allsidig utdannet og dessuten ha et godt praktisk skjønn, og evne til å kunne «orientere seg i terrenget». Det stadig økende antall rekvisisjoner om assistanse til løsning av de mangeartede oppgaver i forbindelse med rasjonell utnyttelse av landets betydelige myr- og torvressurser, tyder på at de forhåpninger som stilles til Selskapet blir innfridd.

9. Møter, foredrag og demonstrasjoner.

Av *Vethes jubileumsmelding* ved 50-års milepelen i 1952 (1) går det frem at denne grenen av Myrselskapets virksomhet har vært viet stor oppmerksomhet helt fra starten i 1902. Av historikken er det grunn til å nevne enkelte navn som særlig bidrog til å støtte opp om ingeniør *Thaulows* bestrebelse for å bygge ut det nystartede selskaps virksomhet, nemlig: Professor dr. *Hjalmar von Feilitzen*, Sverige (myr dyrking), statsråd *Johan E. Mellbye* (myr dyrkingsfondet og bureisingsvirksomheten), skogdirektør *Michael Saxlund* (vern skogen) og professor *Jon Lende-Njaa* (oppdyrking av høgfjellsmyrene); alle kjente personligheter som virket sterkt til fremme av «Myrsaken», og til at *Det norske myrselskap* ble stiftet.

Vi vil også gjerne nevne at eventyrforfatteren *P. Chr. Asbjørnsen*

som allerede i siste halvdel av 1880-årene, gjorde en betydelig innsats når det gjaldt «Myrsaken». Asbjørnsen var da ansatt som *Torvmester* og leder av *Statens torvdriftsundersøkelser*. Han hadde studert torvdrift i Tyskland, og var ansett som en kapasitet når det gjaldt myr og torv. Han utgav bl.a. 2 bøker om myrspørsmål, nemlig «Om myr dyrkning» og «Torv og Torvdrift», som begge har både faglig og historisk interesse.

Demonstrasjon av dyrkingsproblemer, Wold og Celius i aksjon ved myrkant på Namdalseid.

Av større arbeidsoppgaver som *Vethe* spesielt har trukket frem i jubileumsmeldingen av 1952, må nevnes «*Jordvernsaken*». Under *Landbruksveka* i 1936 holdt dr. *Løddesøl* foredrag med lysbilder om «Jordødeleggelsen ved torvstikking i våre kystbygder», og Myrselskapets daværende formann, godseier *Carl Løvenskiold* om «Gjenreising av skogen i Øygaren». Foredragene førte til at *Skogdirektøren* oppnevnte «Komiteen for myr- og jordvern i kystbygdene», med *Løddesøl* som formann. Etter foretatte omfattende undersøkelser som Myrselskapet straks satte i gang, viste det seg at ca. 55 000 dekar myr var blitt mer eller mindre ødelagt for senere rasjonell utnyttelse, årsak: Planløs, jordødeleggende torvstikking uten tanke for fremtidig rasjonell utnyttelse hverken til jord- eller skogbruk.

Resultatet av Jordvernkomiteens arbeid ble fremlagt av *Løddesøl* i et foredrag for Stortingets medlemmer i Eidsvollgalleriet den 5. desember 1946, hvor de fleste av stortingsmennene var til stede. Hensikten med dette var å føre ansvaret over på de lovgivende

og bevilgende myndigheter som hadde muligheter for å få stan-
set fortsatt jordødeleggelse. Det tok dessverre noen år før denne
saken ble tatt opp av Stortinget. I de første etterkrigsårene var
det så mange og store problemer som måtte gå foran mer lang-
siktige oppgaver. Først i 1949, den 5. mars, ble Jordvernkomiteens
forslag til «*Lov om jordvern*» behandlet — og vedtatt — av et en-
stemmig Storting. Loven ble stadfestet av Kongen samme år, og
gjort gjeldende fra 31. mars 1949.

I påvente av lovhjemmel for å kunne gripe inn mot jordødeleg-
gende torvdrift hadde Myrselskapet, med støtte av Landbruksdepar-
tementets skogdirektorat, ansatt 2 konsulenter med jordvern som
spesialoppgave allerede før loven ble vedtatt i 1949. Begge konsulenter
er fremdeles i Myrselskapets tjeneste, nemlig jordskifte kandidat
Osc. Hovde, for Vestlandet og Trøndelagsfylkene, og sivilagronom
Per Hornburg, for Nord-Norge. Ved øket veiledning og kontroll med
brenntorvdriften, og med Jordvernloven i ryggen, lyktes det å vinne
forståelse for en rasjonell utnyttelse av torvmyrene og få stanset
jordødeleggelsen.

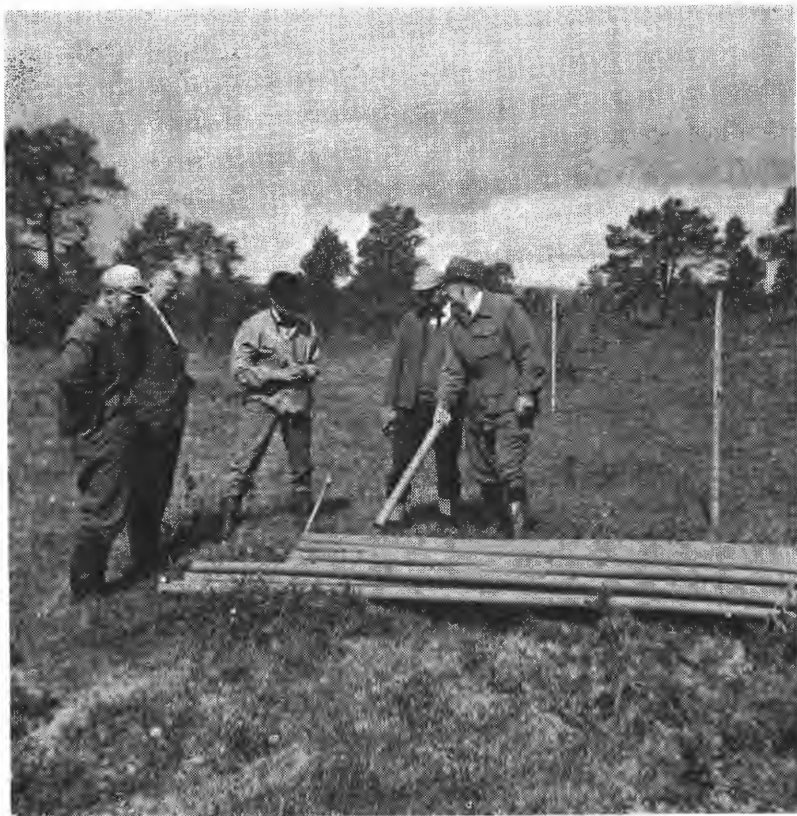
Bruk av torv til brensel er for øvrig nesten ikke lenger aktuelt.
Ifølge Myrselskapets oppgaver over den årlige brenntorvproduksjon,
som i 1952 utgjorde vel 1,1 million m³, var produksjonen i 1960 sun-
ket til vel 600 000 m³, og i 1963 til ca. 350 000 m³. Allerede i 1967
var produksjonen sunket til ca. 40 000 m³, for å bli redusert til ca.
5—6000 m³ i 1971. Årsaken til dette har vi nevnt tidligere under av-
snittet «Torvbrensel».

Jordvern er likevel ikke bare spørsmål om *myrvern* og jordødeleg-
gende torvdrift. Det er en hel rekke av økonomiske, sosiale og natur-
bestemte forhold som også spiller inn. Av slike nevner vi i første
rekke tap av jord ved ras, erosjon, flom og oversvømmelse, og ut-
vasking av plantenæringsstoffer m.v. Også denne siden av «Jordver-
net» ble tatt opp av Myrselskapet, bl.a. i et foredrag av Løddesøl på
Hordaland landbruksselskaps årsmøte i juni 1950. Vi viser bl.a. til
en interpellasjon i Stortinget den 13/12—1951 om dette spørsmålet
(litt. nr. 16).

Når vi har viet nettopp *Jordvernet* relativt stor plass her, er det
fordi veiledningsvirksomheten ved foredrag og møter var relativt
omfattende under arbeidet med fremme av denne saken.

Under dette avsnittet må vi også nevne ekskursjoner og/eller be-
faringer i sommerhalvåret til torvanlegg og ved dyrkingsfelter, og
ved spredte forsøksfelter. Dessuten har Myrselskapet delvis i sam-
arbeid med andre organisasjoner, hatt foredragsmøter, demonstra-
sjoner og stands under *Landbruksveka* på Sjølyst i Oslo.

Spesielt bør fremheves myrforsøksvirksomheten som drives ved
Selskapets forsøksstasjon på Mæresmyra i Sparbu, Steinkjer kom-
mune. Her har lederne av forsøksvirksomheten, sivilagronomene *Hans
Hagerup*, *Nils Vikeland*, *Aksel Hovd* og *Rolf Celius*, ved foredrag og

Heimdalsmyrene i Trondheim. Grøftingen for utnytting av myrene til boligfelter drøftes.

demonstrasjoner, bidratt i høg grad til å øke kjennskapet til myr-
dyrkingens mange og vanskelige finesser. Tallrike besøk av land-
brukslag og gårdbrukere hver sommer, bekrefter dette.

Selskapets tjenestemenn deltar hvert år som foredragsholdere ved
et stort antall landbruksfaglige kurser og møter som holdes både
sentralt og ute i distriktene, hvor myr- og torvspørsmål er aktuelle.

10. Brosjyrer, bøker, forsøksmeldinger og Meddelelser fra Det norske myrselskap.

En viktig oppgave for Myrselskapet helt fra starten i 1902, har
vært *publikasjonsvirksomheten*. Dette gjelder selvsagt i første rekke
Selskapets egen virksomhet på de ulike områder. Hva angår forsøk
og forskning på myr- og torvområdet i andre land, som antas å ha

interesse også for oss, så blir slike publikasjoner — som regel — anmeldt i «Meddelelser».

Av publikasjoner — og bøker — nevner vi her:

1. Hagerup, Hans og Hovd, Aksel: «Kva myrforsøka viser», 1938.
2. Hovde, Oscar: «Om stikktorvdrift», 1944.
3. Lende-Njaa, Jon: «Myr dyrking», 1924.
4. Løddesøl, Aasulv: «Myrene i næringslivets tjeneste», 1948.
5. Løddesøl, Aasulv og Lid, Johannes: «Myrtyper og myrplanter», 1950.
6. Løddesøl, Aasulv og Lie, Ole: «Torvdrift», Bondens Håndbok, Bind III, 1955.
7. Lømsland, D.: «Om grunnlaget for vannregulering på myr», 1946.
8. Ording, A.: «Kort veiledning i torvstrødrift», 1940.
9. Ording, A.: «Brenntorv og brenntorvtilvirkning», 1940.
10. Thaulow, J. G.: «Bruk brenntorv i hus og hjem», 1917.

Av særtrykk av Meddelelser fra D.n.m. som også har vært spesielt viktige i Selskapets veiledningsarbeid, vil vi nevne:

- Celius, R.: Momenter til korndyrkingen på myrjord, 1967.
Celius, R.: Bruker vi myrjorda riktig? 1967.
Hovde, O.: Selvforsyning med gartneritorv på Vestlandet, 1967.
Hovde, O.: Avløsning av bruksretter til torv, 1968.
Hornburg, P.: Bruken av myrene i Nord-Norge og fremtidsmuligheter, 1960.
Hornburg, P.: Myrene som viltbiotop, 1967.
Lid, J., Lie, O. og Løddesøl, Aa.: Orienterende forsøk med dyrking av molter, 1961.
Lie, O.: Maskinell dyrking av myr, 1953.
Lie, O.: Dyrkingsmåter og dyrkingsomkostninger, 1960.
Lie, O.: Dyrking av myrjord, 1968.
Lie, O.: Myrene som faktor i landbrukets strukturrasjonalisering, 1968.
Lie, O.: Myr og myrutnyttelse i Norge, 1971.
Lie, O.: Grøfting av myrjord, 1972.
Lyftingsmo, E.: Litt om myrenes verd som beite for bufe og rein, 1968.
Løddesøl, Aa.: Synkingsproblemer på myr, 1956.
Løddesøl, Aa.: Myr- og torvressurser i Norge, nåværende og fremtidig bruk, 1963.
Løddesøl, Aa.: Viktige holdepunkter ved vurdering av myr- og torvforekomster, 1967.
Løddesøl, Aa.: Kjemiske holdepunkter ved praktisk myrbedømmelse, 1969.
Meshechok, B.: Fra forsøk med skogreising på myr i Norge, 1963.
Roll-Hansen, J.: Torv i gartneri og hage, 1967.
Roll-Hansen, J.: Jord eller torv i veksthusene, 1970.
Semb, G.: Kjemiske jordanalyser til orientering om gjødselbehovet, 1960.
Skaven-Haug, Sv.: Torvsubstansens mengdeandel i torv, 1968.
Solberg, P.: Vekstmulighetene i fjellet, 1968.
Solberg, P.: Dyrking av eng på myr i fjellet, 1968.
Sorteberg, A.: Kort melding om sammenhengen mellom avlingsresultater fra markforsøk i eng og kjemiske jordanalyser for fosfor og kalium, 1953.
Sorteberg, A.: Noen sider ved fosfortilstanden i lite humifisert kvitmose-torv ved ulik kalktilførsel, 1966.
Thurmann-Moe, P.: Eldre gjødslingsforsøk på næringsfattig myr med tanke på skogreising, 1957.
Uverud, H.: Før- og beitedyrking på myr og fastmark i høgereliggende strøk, 1956.

Vikeland, N.: Grøfting og innblanding av sand i myrjord, 1970.
Wold, E.: Idrettsanlegg på myr, 1972.
Wold, E.: Produksjon av dyrkingstorv, 1970.
Westergaard, R. H.: Kunstig tørking av torv, 1957.
Ødelien, M.: Finhetskravet til kalksteinsmjøl og dolomittmjøl, 1961.
Ødelien, M.: Årstidsvariasjonen i vannets surhetsgrad i de øvre deler av Sira — og Kvina — vassdragene, 1971.
Øksnes, O.: Om opprettelse av jordregister, 1958.

Den enkleste måten å holde seg ajour med utviklingen innen norsk og internasjonal myr- og torvforskning og praksis, er gjennom «Meddelelser fra Det norske myrselskap», som utgis av Myrselskapet. Dette er et medlemsblad som kommer ut med 6 nummer pr. år, og som sendes alle Selskapets medlemmer og bytteforbindelser i et opplag av ca. 1400.

Ved siden av «Meddelelser» er det «Forsøksmeldinger» vedkommende myr dyrkingsforsøkene som utgjør hovedtyngden av Selskapets publikasjonsvirksomhet i 70-årsperioden. Det er hittil utsendt i alt 49 forsøksmeldinger, som omfatter både forsøksvirksomheten på Mæresmyra, hvor virksomheten ble påbegynt i 1907, og dessuten forsøkene på spredte felter rundt om i landet. Det er ikke mulig i denne korte meldingen å få med — tilnærmedesvis — en fullstendig oversikt over de mange forskjellige forsøk- og forsøksserier — innen området *Myr dyrking* som er søkt belyst i de ca. 65 år som forsøksvirksomheten har pågått. Under avsnittet «Myr dyrking» foran i meldingen, er nevnt de viktigste forsøksserier som har vært med i siste periode 1952—1972, som det vises til.

I 20-årsperioden 1952—72 er det, i tillegg til de tidligere nevnte forsøksoppgaver, tatt opp nye forsøk, bl.a. *synkingsforsøk på myr*. Man kan trygt uttale at rundt regnet har ca. 100 ulike spørsmål i forbindelse med *plantedyrking* på myr vært tatt opp til undersøkelse i vårt land fra 1907 til utgangen av 1972, dvs. i løpet av de ca. 65 år som myrforsøkene spenner over. Det er med andre ord et vell av verdifulle erfaringer, bygget på mangeårige forsøksresultater som er lagt fram i de 49 forsøksmeldinger som hittil er publisert.

11. Utstillinger.

I årene 1904 til og med 1950 deltok Det norske myrselskap i 22 utstillinger, herav en i Berlin allerede i 1904. Alle de øvrige ble holdt i Norge, fra Kristiansand i sør til Harstad i nord. I *Vethes* jubileumsmedaling (1) er stedene, og de øvrige detaljer om utstilt materiell m.v. omtalt.

Ved de fleste utstillinger er et rikt utvalg av produkter fra så vel myrkultur som torvdrift presentert. Selve naturgrunnet for denne produksjon, dvs. myr- og torvprøver, vegetasjonsprøver o.l., har vært utstilt i form av myrprofiler og ved hjelp av fotografier, plansjer m.v. De mest omfattende av disse utstillinger var Landsutstillingen

i Kristiania i 1907, Norges jubileumsutstilling i 1914, og sist men ikke minst Landbruksutstillingen på Ekeberg ved Oslo i 1959. På sistnevnte utstilling hadde Myrselskapet plass under seksjon 3, sammen med Jorddyrkingdirektoratet, Selskapet Ny Jord, Statens jordundersøkelser og Forbygningsavdelingen ved Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen. Direktør Løddesøl var formann for denne seksjonen. Landbrukets Jubileumsutstilling i 1959 var et kjempearrangement under mottoet «Grotid og Grøde», et motto som den forsvarte med glans.

I de senere år har hovedvekten av opplysningsarbeidet, som allerede nevnt foran, vært konsentrert om de årlige «Landbruksveker», hvor Selskapet ved egne stands demonstrerer viktige grener av Selskapets virksomhet, bl.a. ved produkter, arbeidsmetoder o.l. Landbruksvekene samler bønder og andre interesserte fra hele landet, og er følgelig blitt en viktig faktor når det gjelder å skape kontakt mellom myr- og torvinteresserte og andre grener av landbruket, og det store publikum for øvrig.

De årlige møter og utstillinger i forbindelse med «Landbruksveka» har vært — og er — en god hjelp i Myrselskapets bestrebelse for å spre kunnskap om våre vidstrakte myrvidder og betydelige torvressurser. Dette gjelder også en rasjonell bruk av disse verdifulle naturherligheter. Også når det gjelder *vern* om myr- og torvressursene har vi her et viktig forum til spredning av kunnskap og allmenn viten om disse dannelser, som fra naturens side ikke virker særlig tillokkende.

Hva angår typene av de 21 norske utstillinger som er omtalt i *Vethes* jubileumsmelding (1), var 2 landsutstillinger, 9 fylkesutstillinger, 8 byutstillinger og 2 skogbruksutstillinger. De 2 sistnevnte må nærmest oppfattes som gjeldende for de fylker hvor utstillingen ble holdt, henholdsvis i Hedmark og Østfold fylker.

12. Æresmedlemmer og korresponderende medlemmer.

Det norske myrselskaps styre og representantskap har i årenes løp hedret enkelte personer som på en særlig måte har vært knyttet til Selskapet ved å utnevne dem til *æresmedlemmer*. For tiden er følgende personer kalt til Æresmedlemmer:

Forsøksleder Hans Hagerup, Mære.

Statsgeolog dr. phil. Gunnar Holmsen, Vettakollen.

Direktør dr. agr. Aasulv Løddesøl, Bygdøy.

Når det gjelder utveksling av informasjoner mellom fagfolk og institusjoner landene mellom, har Myrselskapets styre brukt å oppnevne fremragende spesialister på de områder som Selskapet arbeider med til *Korresponderende medlemmer*. Samarbeidet blir da mer personlig, og faglige detaljer — og problemer — som er under utforskning, kan formidles både hurtigere og mer fortrolig enn man ellers kunne.

Inntil 1952, ved Myrselskapets 50-års jubileum, hadde Selskapet hatt 22 korresponderende medlemmer, hvorav 9 da fremdeles var i funksjon. Av disse er 6 senere avgått ved døden, mens 3 fremdeles er aktive og meget verdifulle kontakter for vårt Selskap. I perioden 1952—72 har Myrselskapets styre, med godkjenning av representantskapet, kalt 3 nye korresponderende medlemmer. Med andre ord har Selskapet for tiden 6 korresponderende medlemmer, som nevnes her i den rekkefølge de er kalt:

Professor dr. Erkki Kivinen, Agrikulturkjemisk Institutt, Universitetet, Helsinki, Finland.

Dr. agr. Gerhard Rappe, Christinelund, pr. Vassmolösa, Sverige.

Torvingeniør Anders Tomter, Norwood, Woodend by Winchburgh, West Lothian, Scotland.

Direktør Arni G. Eylands, Gnodarvogur 56, Reykjavik, Island.

Avdelingsleder A. Krøigaard, Det danske Hedeselskab, Viborg, Danmark.

Direktør dr. Yrjö Pessi, Rikkihappo Oy, Malminkatu 30, Helsinki, Finland.

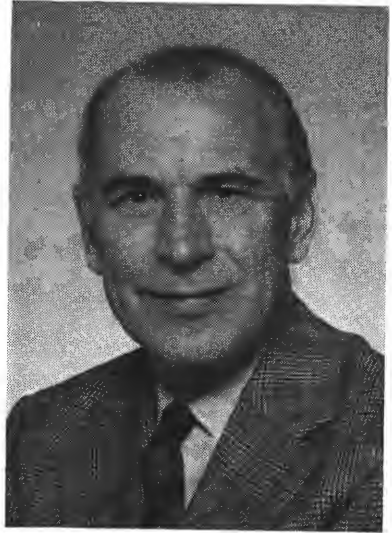
Man vil merke seg at det bare er spesialister fra de nordiske land som er kalt til korresponderende medlemmer. Torvingeniør *A. Tomter*, er norsk, men har i en rekke år vært knyttet til skotsk torvindustri. Han er fremdeles aktiv som privatkonsulent i myr- og torvspørsmål.

Den viktigste grunn til at nordiske fagkollegaer er foretrukket, er nok den *felleskapsfølelsen* som har utviklet seg gjennom en lang rekke år på grunn av likhetspunkter i natur, språk, folkelyne og historie m.fl. årsaker. Våre 5 land er relativt små, og dette — sammen med landenes geografiske beliggenhet — gir en naturlig følelse av *samhörighet*.

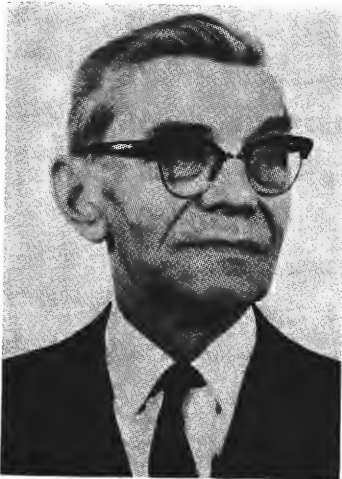
Selskapets styre og ledere.

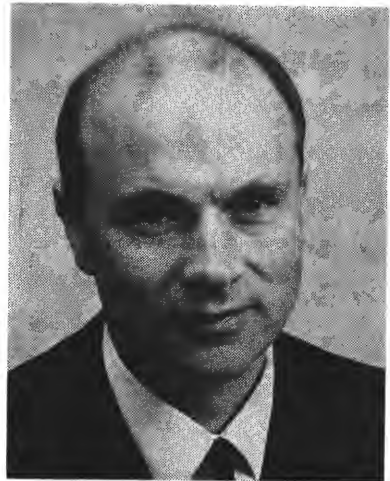
*Stortingsmann Thorstein Treholt,
Brandbu.
Styrets formann.*

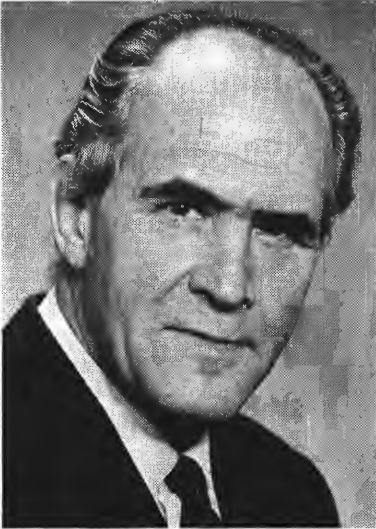
*Skipsreder, gårdbruker Carsten
Bruun, Sem.
Styrets nestformann.*

*Landbruksdirektør Aslak
Lidtveit, Smestad, Oslo.*

*Fabrikkeier Alf Ording,
Nittedal.*

*Gårdbruker Ove Munthe-Kaas,
Hov i Land.*

*Sivilingeniør Sv. Skaven-Haug,
Nordstrand, Oslo.*

*Direktør Ole Lie.
Selskapets daglige leder.*

*Forsøksleder Nils Vikeland.
Leder av Selskapets forsøks-
virksomhet.*

13. Styret, representantskapet og medlemmer.

Det vil være av interesse å gi en fortegnelse over sammensetningen av Myrselskapets styre og representantskap ved 70-års milepelen i 1972:

Styret:

Stortingsmann Thorstein Treholt, Brandbu, formann.
Skipsreder, gårdbruker Carsten Bruun, Sem, nestformann.
Landbruksdirektør Aslak Lidtveit, Smestad, Oslo.
Fabrikkeier Alf Ordning, Nittedal.
Gårdbruker Ove Munthe-Kaas, Hov i Land.
Selskapets direktør, Ole Lie (i henhold til Myrselskapets vedtekter).

Varamenn til styret:

Sivilingeniør Sv. Skaven-Haug, Nordstrand, Oslo.
Ingeniør Th. Løvlie, Blommenholm.
Fylkesgartner Torvald Vaage, Kolbotn.
Amanuensis Hans Aamodt, Ås.

Stortingsmann Thorstein Treholt, som var landbruksminister i Trygve Bratteli's regjering, ble etter eget ønske fritatt for funksjonen som Myrselskapets styreformann i den tiden han satt i Kongens råd (17/3—71 til 18/10—72). Representantskapet valgte derfor for samme tidsrom, skipsreder, gårdbruker Carsten Bruun som fungerende formann for Selskapet og landbruksdirektør Aslak Lidtveit som midlertidig nestformann i styret, mens første varamann, sivilingeniør Sv. Skaven-Haug, fungerte som fast medlem av styret.

Representantskapet:

Direktør Leif Fr. Koxvold, Nordstrand.
Landbrukskonsulent Reidar D. Tønnesson, Blommenholm.
Gårdbruker Nils Berg, Byåsen, Trondheim.
Brukseier Gunnar Gjein, Stokke.
Bestyrer Wilhelm Aasli, Bjørkelangen.
Forsøksleder Jens Roll-Hansen, Stjørdal.
Bestyrer Ola Valen-Sendstad, Arnes.
Bonde Magnus Folkvord, Sandnes.
Statskonsulent Ole Jerven, Ås.
Fylkeslandbrukssjef Oskar Øksnes, Molde.
Fylkeslandbrukssjef Modolf Sjøgard, Steinkjer.
Fylkeslandbrukssjef Johan Lyche, Sarpsborg.
Direktør Ivar Aavatsmark, Smestad, Oslo.
Gårdbruker Lars Lie, Levanger.
Avdelingssjef Rolf Evju, Asker.
Beitekonsulent Erling Lyftingsmo, Vefsn.
Stortingsmann Haakon Sløgedal, Søgne.
Statskonsulent Bjarne Frøystad, Stavanger.

Dessuten velger *Trøndelag Myrselskap*, som er en lokal forening av myr- og torvinteresserte for begge Trøndelagsfylkene, 2 representanter til representantskapet. For tiden er Trøndelag Myrselskap representert ved ingeniør *Th. Løvlie*, Blommenholm og gårdbruker *Nils Berg*, Byåsen.

Selskapets styre er medlemmer av representantskapet.

Medlemmer.

Mot slutten av året 1972 har Myrselskapet 1060 medlemmer som fordeler seg slik på de enkelte grupper:

Æresmedlemmer 3, Korresponderende medlemmer 6, direkte medlemmer 906, indirekte medlemmer gjennom Trøndelag Myrselskap og andre institusjoner 145. Dessuten har Selskapet 155 bytteforbindelser.

14. Myrselskapets funksjonærer i perioden 1952—72.

Vi nevner her navnene på de personer som har vært knyttet til Myrselskapet i siste periode, nemlig 1952—1972. Rekkefølgen refererer seg til tiden for ansettelsen. For de personer som fremdeles er i Selskapets tjeneste, blir ansettelsesåret oppgitt.

Ved hovedkontoret:

Andreas Hauge Ording, sekretær 1930, torvteknisk konsulent 1933—55.

Aasulv Løddesøl, sekretær og konsulent 1933, direktør 1942—66.

Oscar Hovde, assistent 1935, konsulent 1941—

Edith Fjæreide, kontorfullmektig 1943—

Ole Lie, sekretær og konsulent 1947, direktør 1966—

Per Hornburg, myrkonsulent 1948—

Karin Sørensen, kontorassistent 1950—60.

Einar Wold, førstesekretær 1956, myrkonsulent 1966—

Einar Rigstad Kristiansen, assistent 1953.

Odd Norang, assistent 1954—60.

Ragnhild Våler, kontorassistent 1960—61.

Kirsten Christensen, kontorassistent 1961—62.

Elin Glette, kontorassistent 1962—63.

Målfrid Vadøy, kontorassistent 1963—69.

Arne Nesfeldt, førstesekretær 1968—71.

Ruth Bernhardsen, kontorassistent 1969—70.

Else Bergskaug, kontorassistent 1970—

Nils Harald Hauge, førstesekretær 1971—

Arild Larsen, fagassistent I 1971—72.

Steinar Wormdal, fagassistent I 1972—

Ved forsøksstasjonen:

Hans Hagerup, forsøksassistent 1918, forsøksleder 1921—62.

Aksel Hovd, forsøksassistent 1920, myrkonsulent 1952—56.

Rolf Celius, forsøksassistent 1956, amanuensis 1971—

Tor M. Bratberg, forsøksassistent 1956.

Nils Vikeland, forsøksleder 1962—

Odd Furuset, fagassistent II 1967—72.

Egil Grønli, fagassistent II 1972—

Trygve Christensen, arbeidsformann ved Forsøksstasjonen 1949—

Midlertidig engasjert personale er ikke tatt med i denne oppstilling da dette skifter fra tid til annen, særlig er det tilfelle ved Forsøksstasjonen på Mæresmyra, hvor man er sterkt avhengig av sesonghjelp i sommerhalvåret.

Tjenestemenn og funksjonærer:

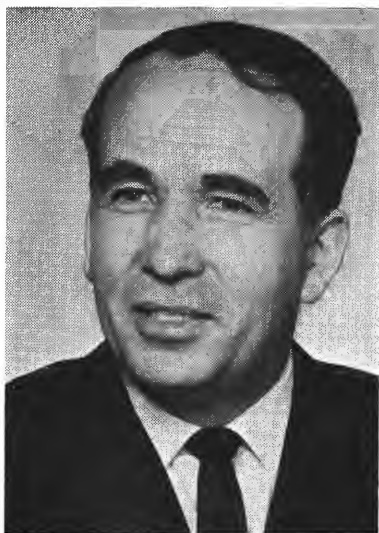
Myrkonsulent Oscar Hovde.

Myrkonsulent Per Hornburg.

Myrkonsulent Einar Wold.

Assistent Odd Norang.

Førsteseekretær Arne Nesfeldt.

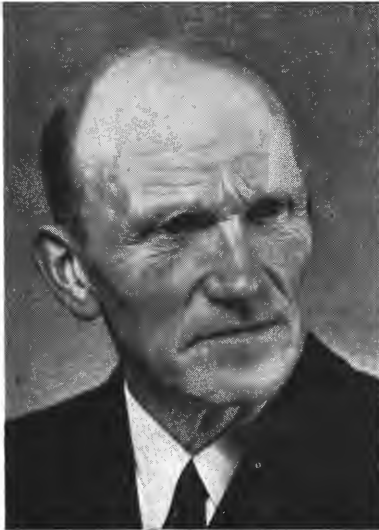
Førsteseokr. Nils Harald Hauge.

Fagassistent Arild Larsen.

Fagassistent Steinar Wormdal.

*Forsøksassistent og myrkonsulent
Aksel Hovd.*

Amanuensis Rolf Celius.

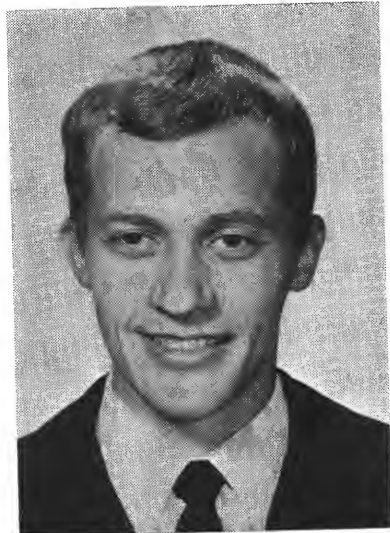
*Arbeidsformann
Trygve Christensen.*

*Forsøksassistent
Tor M. Bratberg.*

Fagassistent Odd Furuseth.

Fagassistent Egil Grønli.

Kontorfullmektig Edith Fjæreide.

Kontorassistent Karin Sørensen.

Kontorassistent Måldrid Vadøy.

Kontorassistent Else Bergskaug.

15. Diplomer og premier.

En form for anerkjennelse til personer som har gjort en stor innsats når det gjelder *myr dyrking* eller *torvindustri*, er tildeling av *Myrselskapets diplom*, eventuelt *premier*, for spesiell god innsats på disse felter. De første diplomer ble utdelt allerede i 1906. Tildeling av premier ble tatt opp noe senere, en påskjønnelse som i enkelte tilfeller er funnet mest passende.

Fra starten i 1902 til og med 1971 er det utdelt i alt 71 *diplomer*, herav 40 diplomer for fremragende innsats på området *myr dyrking*, og 31 vedkommende rasjonell utnyttelse av *myrenes torvressurser*. I sistnevnte forbindelse er det viktig at torvdriften er utført på en måte som gjør det mulig å nytte torvgravene senere til jordbruks- eller skogbruksformål. Torvgravene bør planeres, og det bør sørges for drenering av gravene så ny vegetasjon kan slippe til. Når det gjelder *premier* er det *myr dyrkingen* som er tilgodesett med i alt 14 tildelinger i perioden 1902—71.

Utmerkelse av denne art som her er nevnt, foretas av Myrselskapets styre etter innstilling av jordstyrer, landbruksselskaper og Selskapet Ny Jord, eventuelt etter forslag av landbruksfunksjonærer rundt om i landet, og også etter vel begrunnede forslag fra Myrselskapets egne funksjonærer.

Vi har et bestemt inntrykk av at så vel diplomer som premier blir høyt vurdert — og verdsatt — av alle dem som på denne måte blir trukket frem og påskjønnnet for sin innsats, når denne er utover det vanlige innen området myr- og torvdrift. Påskjønnelsene omfatter også forbedring av arbeidsmetoder, eventuelt nye konstruksjoner av materiell, utstyr og maskiner som brukes ved grøfting, myr dyrking og torvdrift.

16. Internasjonalt samarbeid.

Helt fra starten av i 1902 har Det norske myrselskap søkt kontakt med tilsvarende institusjoner — og med fagfolk på området — uten om landets grenser. Formene for samarbeidet har først og fremst bestått i utveksling av publikasjoner — og tidsskrifter — vedkommende myrundersøkelser og torvdrift. Det har i alle år dessuten vært *direkte* kontakt med ledende spesialister og praktikere på området, fortrinnsvis i de nordiske land. Dette er allerede nevnt tidligere i denne meldingen. I de senere år er kontakten over landegrensene sterkt utvidet. Dette skyldes dannelsen av et internasjonalt myr- og torvselskap, nemlig *International Peat Society* (IPS) i 1968.

Ved tidligere internasjonale myr- og torvkonferanser, bl.a. i Dublin i 1954 og Leningrad i 1963, ble spørsmålet om å finne en bedre og mer gavende form for internasjonalt samarbeid tatt opp og inngående drøftet. Først i 1968, under den 3. internasjonale torvkongress i Quebec, Canada, ble representanter fra de deltakende nasjoner enige om å stifte det foran nevnte selskap, og vedtok statutter for selska-

pet. En kort historikk er gitt i artikkelen: «Organisert internasjonalt samarbeid vedkommende myr- og torvproblemer» i «Meddelelser fra Det norske myrselskap», hvortil henvises (17).

Medlemskap i IPS kan enten være i form av *Nasjonale komiteer, Kollektivt medlemskap* eller *Individuelt medlemskap*. Når det gjelder administrasjonen — og formålet med IPS — henvises til «lovene», som uttrykker dette slik: «*A scientific and technical society for study of peat, bogs and peatlands.*»

I alt 15 land er hittil tilsluttet IPS, bl.a. også Norge, ved «*Den norske nasjonale komité av International Peat Society*». I alt 19 organisasjoner og/eller institutter er tilsluttet den norske komité, med *Det norske myrselskap* som «hovedmedlem», og sekretariat for komiteen.

Finansieringen av IPS skjer ved årlige kontingenter fra de tilsluttede medlemmer. Når det gjelder nasjonalt og kollektivt medlemskap, blir størrelsen i hvert enkelt tilfelle avgjort av IPS. For individuelle medlemmers vedkommende, er kontingenten \$ 5,— pr. år. Ifølge IPS's statutter er det også adgang til å kalle såkalte «fortjente medlemmer» til æresmedlemmer av IPS.

Det norske myrselskaps tidligere direktør — *Aasulv Løddesøl* — ble i 1970 — etter forslag av Presidentskapet, valgt som første æresmedlem av IPS.

Det vil antakelig ha sin interesse å ta med en fortegnelse over de næværende medlemmer av «*Den norske nasjonale komité av International Peat Society*»:

1. Det norske myrselskap, komiteens hovedmedlem og sekretariat.
2. A/S Jiffy Products Ltd.
3. Det Kgl. Selskap for Norges Vel.
4. Det norske Hageselskap.
5. Det norske skogforsøksvesen.
6. Institutt for Geologi ved Norges Landbrukshøgskole.
7. Institutt for kulturteknikk ved Norges Landbrukshøgskole.
8. Institutt for skogskjøtsel ved Norges Landbrukshøgskole.
9. Landbruksteknisk Institutt ved Norges Landbrukshøgskole.
10. Norsk Gartnerforbund.
11. Norges geologiske undersøkelse.
12. Norges Statsbaner, Geoteknisk kontor.
13. Selskapet Ny Jord.
14. Statens forsøksgard Kvithamar.
15. Statskonsulenten i hagebruk.
16. Trondheim Universitet, Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Botanisk avdeling.
17. Trøndelag Myrselskap.
18. Vestlandets Forstlige Forsøksstasjon.
19. Østfold Landbruksselskap.

Under internasjonalt samarbeid kommer også samarbeidet med tilsvarende institusjoner — og personer — i de øvrige nordiske land, Danmark, Island, Sverige og Finland.

Myrselskapets tjenestemenn har ellers kunnet nyte godt av faglig samarbeid på forskjellige felter med kolleger i andre land med myr- og torvinteresser. Naturlig nok har det vært best kontakt med de tilsvarende organisasjoner i våre naboland. Spesielt kan nevnes Det danske Hedeselskab, som ofte har måttet ta imot besøkende fra vårt Selskap. Finska Mosskulturforeningen og Svenska Wall och Mosskulturforeningen har også ytet Det norske myrselskap et utmerket samarbeid.

Vi har grunn til å glede oss over utviklingen i internasjonalt samarbeid, ikke minst i de siste 4—5 år, spesielt på området «*dyrkings-torv*», (avsnitt 2).

Det Norske Torvutvalg tok allerede i 1969 opp samarbeid med de øvrige land i Norden. Først ble det dannet en «*Nordisk torvgruppe*» hvor felles nordiske torvproblemer ble tatt opp til drøfting. Denne gruppen er nå underlagt Nordiske Jordbruksforskeres forening som egen torvkomité. Torvkomiteen under NJF har spesielt arbeidet med felles nordiske retningslinjer for deklarasjon av torvprodukter. I dette spørsmålet er det også samarbeid med seksjonen for standardisering under IPS.

Det Norske Torvutvalg har i flere tilfeller innbudt personer utenom utvalget til å avgi rapporter om spesialspørsmål og meldinger om viktige internasjonale torvkonferanser av interesse for utvalgets arbeid. Vi nevner at dr. agr. *Aasulv Løddesøl* (20/2—69 og 13/6—69) deltok med referater fra møter i International Peat Society, og fylkesgartner *Torvald Vaage* med referat fra en torvkonferanse i Bad Zwischenahn, Lichenstein, juni 1969.

17. Trøndelag Myrselskap.

Som allerede nevnt foran er det en lokal myrforening i Trøndelag. Selskapet har kontor i Trondheim, men det driver for tiden ingen regulær konsulentvirksomhet med myrundersøkelser i eget regi, som også i Trøndelagsfylkene besørges av Det norske myrselskap.

Trøndelag Myrselskap ble stiftet den 23. april 1904. Ved starten var det tegnet 160 medlemmer, herav 31 livsvarige og 129 årsbetalende. Det første styre besto av landbruksingeniør *Arentz*, Trondheim, formann, amtmann *Løchen*, Steinkjer, nestformann, lærer *Braa*, Inderøen, landbrukskemiker, dr. *E. Solberg*, Trondheim, landbruksskolebestyrer *Aasenhuis*, Skjetlein og brukseier *Schultz*, Lundemo. Dr. *Solberg* fungerte som selskapets sekretær.

I meldingen som ble sendt ut om stiftelsen av selskapet heter det bl.a.: «*Ny lokal myrforening som underafdeling af Det norske myrselskab.*»

§ 1.

«Selskabets formaal er at virke for tilgodegjørelse af myr i de to trondhjemske amter. Dette formaal søges fremmet særlig gennem spredning af kundskaber om myrs anvendelse, myrundersøgelser, gjødningsforsøg, samt støtte af foretagender sigtende til myrers udnyttelse navnlig i teknisk henseende.»

§ 2.

«Selskabet slutter sig til det norske myrselskab.»

Ifølge Trøndelag Myrselskaps siste årsmelding — 1971 — som var det 68. arbeidsåret i selskapet, var medlemstallet da 55 årsbetalende og 7 livsvarige, tilsammen 62 medlemmer. Selskapets *styre* består av følgende personer:

Formann: Fylkesagr. ass. Carl Ivar Storøy.

Varaformann: Fylkeslandbrukssjef M. Sjøgard, Steinkjer.

Styremedlemmer: Fylkesagronom H. Syrstad, Fannrem.

Bestyrer Ulf Wirum, Trondheim.

Gårdbruker Lars Lie, Levanger.

Gårdbruker Nils Berg, Byåsen.

Finansieringen av Trøndelag Myrselskaps aktiviteter bygger på medlemskontingenter, samt tilskott fra Sør- og Nord-Trøndelag fylker og enkelte kommuner og banker innen fylkene. Det har alltid vært et godt samarbeid mellom Trøndelag Myrselskap og Det norske myrselskap, bl.a. om *myrundersøkelser* og *myrinventeringer*, som Det norske myrselskaps konsulenter har utført i Trøndelagsfylkene i en rekke år. Finansieringen av disse arbeider har i de senere år — stort sett — vært delt mellom de to selskaper og kommunene der undersøkelsene har foregått.

18. Sluttbemerkninger.

Denne meldingen er ment som en kort ajourføring av *Knut Vethes «Jubileumsmelding 1902—1952»*, som ble utgitt i forbindelse med Det norske myrselskaps 50-års jubileum den 11. desember 1952. Det konstituerende møte i Selskapet ble holdt i Universitetets gamle festsal den 11. desember 1902. Det norske myrselskap passerer følgelig sin 70-års milepel den 11. desember 1972.

Vethes jubileumsmelding behandler meget utførlig bakgrunnen for at Selskapet ble stiftet, og likeså historikken omkring selve stiftelsen. Han gir også en interessant omtale av de personer som var aktive både da og senere under utformingen av retningslinjene for Selskapets virksomhet. Disse forhold er for øvrig omtalt også i denne meldingen.

I innledningen til denne 70-års meldingen har vi, for å lette oversikten, oppdelt dette forholdsvis lange tidsavsnitt i 3 perioder, nemlig:

1. Perioden 1902—1931.
2. Perioden 1932—1952.
3. Perioden 1953—1972.

For hver enkelt av disse perioder er omtalt de mest aktuelle arbeidsoppgaver som i særlig grad har preget Selskapets virksomhet i vedkommende periode. Flere av oppgavene går likevel igjen hele tiden, og enkelte nye er etter hvert kommet til. Denne utvidelse av virksomheten er et gledelig tegn på — og dessuten et bevis for Selskapets tilpasningsevne — og fortsatte levedyktighet — i kommende år.

19. Litteratur.

1. Knut Vethe: Det norske myrselskap. Jubileumsmelding 1902—1952.
2. Aasulv Løddesøl: Myrene i næringslivets tjeneste. Grøndahl og Søns Forlag, Oslo 1948.
3. J. G. Thaulow: Indberetning om en med offentlig stipendium sommeren 1901 foretaget reise for at studere torvdrift i Kanada m.fl. lande. Kristiania 1902.
4. Det norske myrselskaps årsmelding og regnskap for 1952. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 2, 1953.
5. Det norske myrselskaps årsmelding for 1969. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 2, 1970.
6. Det norske myrselskaps årsmelding for 1970. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 2, 1971.
7. Aasulv Løddesøl: International Peat Society. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 6, 1970.
8. Midlertidig norsk standard, NS 2891. 1. utg. des. 1970. UDK 631. 8.
9. Hans Hagerup: Plantedyrking på myrjord. Medd. fra Det norske myrselskap 1958—1959. Særtrykk.
10. Hans Hagerup og Aksel Hovd: Kva myrforsøka viser. 1938. Særtrykk.
11. Aasulv Løddesøl: Orientering om synkningsproblemet på myr. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 1, 1955.
12. Osc. Hovde: Det norske myrselskaps myrinventeringer. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 2, 1971.
13. Aasulv Løddesøl: Jordødeleggelse ved torvstikking i våre kystbygder. Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 2, 1936.
14. Utgreiing om «Jordødeleggelsen ved urasjonell torvdrift på Vestlandet, i Trøndelagen og Nord-Norge» m.v., og forslag til *Lov om jordvern*. Innstilling nr. 10 fra Komiteen for myr- og jordvern i kystbygdene av 25. juni 1936.
15. Årsmelding fra Det norske myrselskap for 1971. Medd. fra D. n. m. nr. 1, 1972.
16. Meddelelser fra Det norske myrselskap, nr. 1, 1952.
17. Meddelelser fra Det norske myrselskap, nr. 6, 1971.
18. Meddelelser fra Det norske myrselskap, nr. 5, 1967.
19. Per Thurmann-Moe: Om skoggrøfting og produksjonsmulighetene på avgrøftet myr. Medd. fra Norges Landbrukshøgskole, 1941.
20. Ole Jerven og Odd M. Wisth: Skogproduksjon på myr. Utgitt av Det norske Skogselskap, Oslo 1967.
21. Hans Hagerup: Det norske myrselskaps forsøksstasjon på Mæresmyra. 50-års melding 1907—1957.
22. Anders Tomter: Minner fra Det norske myrselskaps torvskole, Våler i Solør, 1918, 1968.
23. Ole Lie: Det norske myrselskaps torvskole og forsøksanstalt i torvbruk 1918—1968, 1968.